

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

BAKALaura DARBS

**TIESNEŠA ATSEVIŠKĀS DOMAS REGULĒJUMS
CIVILPROCESĀ**

3,5. semestra studente

Zane Meiersone

zm 07009

Zinātniskais vadītājs

Mag.iur. Mārcis Krūmiņš

Rīga 2010

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads.....	3
1. Tiesību normas vispārējās vēsture, analīze un tās interpretācija	5
2. Neatkarība, kompetence un efektivitāte kā pamats tiesneša atsevišķās domas izpaušmei....	15
2.1. Likuma tulkojums vai likuma piemērošana vienīgi kā pamatots iemesls tiesneša atsevišķo domu izpaušmei.....	24
2.2. Tiesiskās domas attīstība kā pamatots iemesls	27
3. Tiesneša tiesības publiskot savu viedokli.....	31
Kopsavilkums	39
Anotācija latviešu valodā.....	41
Anotācija angļu valodā	42
Pielikumi.....	47

IEVADS

Tiesības ir mehānisms ar kā palīdzību tiek organizēta un uzturēta tiesiskajā kārtībā sabiedriskā telpa. Lai šis mehānisms veiksmīgi pildītu savas funkcijas, likumdevējs ar tiesību normas palīdzību, īsteno vēlamo mērķi. Autore analizējamā tiesību norma par tiesneša atsevišķo domu izpausmi arī ir viens no likumdevēja instrumentiem, lai uzturētu tiesisko taisnīgumu un pilnveidotu tiesisko realitāti. Minēto tiesību normu Civilprocesa likums (turpmā tekstā CPL) sevī ietver nepilnus divus gadus, tāpēc analizējams ir jautājums par tās nozīmi un izmantošanu jau šodien. Autore analizēs tiesību normu ne tikai vadoties pēc tās mērķa, nolūka un nozīmes, bet arī no filozofiskā un ētiskā aspekta. Autorei plašs un neizpētīts šķiet jautājums par tiesību normas vietu tiesību sistēmā un tās izmantošanas sekām. Pašlaik šīs tiesību normas vieta nav noteikta, kas savukārt liek domāt - kāpēc tā ir un kad varētu šis jautājums tikt risināts. Nav arī skaidrs, kādi būs tie kritēriji, pēc kuriem tiesību normas vieta tiesiskajā telpā tiks noteikta. Autore uzmanību piesaista arī jautājums par tiesību normas pielietošanas biežumu, cik tas ir nozīmīgs, vērtējot tiesības normas ietekmi uz tiesisko telpu. Iespējams, nav būtisks normas pielietojuma skaits, lai tās ieguldījums tiesiskās domas izaugsmē būtu nozīmīgs un izraisītu diskusijas gan tiesību normu piemērotāju - praktiķu vidū, gan arī sabiedrībā kopumā. Saprotams, lai šādas diskusijas notiktu, sabiedrībai ir nepieciešams zināt par tiesneša atsevišķo domu pievienošanu Augstākās tiesas (turpmāk tekstā AT) nolējumam. Lai risinātu šo jautājumu, autore pētīs tiesneša tiesības publiskot savu viedokli. Vērtēs to gan no likumdevēja mērķa, kas tika noteikts dodot tiesnesim tiesības publiskot savu atsevišķo viedokli, gan arī no ētiskā viedokļa, respektīvi, vai tiesas prestižs sabiedrības acīs netiek mazināts. Tiks izvērtēti visi pozitīvie ieguvumi no tiesību normas, pretstatot tos negatīviem aspektiem, ko šīs tiesību normas piemērojums izraisa vai varētu izraisīt. Autore uzskata, ka pētot tiesneša atsevišķās domas regulējumu, nepieciešams vērtēt tā attīstības aspektus, ieskatoties arī tiesību normas vispārējā vēsturē. Tādejādi noskaidrot tās pielietošanu citur pasaulē, kā arī tiesneša atsevišķās domas regulējuma izmantošanas seku vērtējumu kopumā – kā ieguvumu vai zaudējumu.

Bakalaura darba mērķis ir: veikt analīzi par tiesnešu atsevišķās domas regulējuma mērķi, nozīmi un attīstību Latvijas tiesību sistēmā.

Bakalaura darba uzdevumi ir:

1. Apskatīt tiesību normas vēsturi un piemērošanu citās valstīs, lai spētu vispusīgāk analizēt situāciju Latvijā.

2. Apkopot un analizēt informāciju par tiesneša atsevišķās domas regulējumu, izmantojot loģisko izziņas metodi.
3. Veikt tiesību normas analīzi, ar mērķi atklāt tiesību normas gramatisko un vēsturisko nozīmi.
4. Noskaidrot tiesību normas mērķi, pielietojot teleoloģisko iztulkošanu.
5. Vērtēt likumdevēja mērķi un nolūku, pretstatot tos ētikas principiem.
6. Intervēt Augstākās tiesas senatoru A.Laviņu, lai iegūtu informāciju par: (1) tiesneša-praktiķa viedokli par tiesneša atsevišķās domas izpausmi un (2) noskaidrot dažādu aspektu ietekmi uz tiesnešu atsevišķās domas pamatotajiem iemesliem un to vietu tiesību sistēmā.
7. Piedāvāt risinājumu tiesneša atsevišķās domas regulējuma statusam Latvijas tiesību sistēmā
8. Piedāvāt risinājumus, lai tiesību norma tiktu pielietota tikai un vienīgi pamatoti un tās pielietošana būtu pēc iespējas efektīvāka.

Bakalaura darba struktūra ir veidota tā, lai gūtu vispārējo priekšstatu par tiesneša atsevišķās domu regulējumu civilprocesā, akcentējot tiesneša lomu tajā. Kā arī tiek analizēts tiesību normas mērķis, ko likumdevējs ir vēlējis sasniegt. Darba struktūrā atspoguļotas un izvērtētas tiesību teorijas nostādnes, analizētas publikācijas un demokrātiskas valsts principi, kas sevī iekļauj tiesnešu neatkarību un taisnīgumu. Autore vērtēs tiesu neatkarības ietekmi uz tiesnešu neatkarību izmantot likumā noteiktās tiesības, juridisko mieru, ētiku un kultūru, tiesneša iespējamo izglītību un profesionalitāti. Pētījuma veikšanas procesā tiks apzināti un analizēti gan Latvijas tiesību avoti, gan starptautiskie tiesību akti, kas regulē tiesneša profesionalitātes, ētikas, darbības jomas, kā arī, izmantojot rūpīgu atlasī, pētījumā tiks izmantoti interneta resursi. Autore izmantos loģisko izziņas, gramatisko un teleoloģisko izziņu metodes. Pamatojoties uz iegūtajiem izpētes un analīzes rezultātiem, tiks izstrādāti priekšlikumi, risinājumi problēmjautājumiem, kas saistīti ar tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā.

1. TIESĪBU NORMAS VISPĀRĒJĀ VĒSTURE, ANALĪZE UN TĀS INTERPRETĀCIJA

Tiesneša atsevišķās domas regulējums tiesību sistēmā nav nekāds jaunievedums, jo jau Anglo-sakšu tiesību sistēmās (Anglijā, ASV, Austrālijā, Īrijā, Kanāda un citās angļu bijušajās kolonijās) ir atrodamas atšķirīga viedokļa izpausmes. Protams, tās laika gaitā savu formulējumu ir mainījušas, tikušas uzlabotas un pilnveidotas, bet pamats ir palicis viens un tas pats - dot iespēju tiesnesim, kas ir palicis ar mazākuma viedokli, izteikt savas atsevišķās domas. Jau izsenis tika atzīts, ka visi tiesneši var nebūt vienprātis ar koleģiālu lēmumu, un tiesu administrācijas atvērtība prasa atšķirīgā viedokļa publicēšanu. Varētu teikt, ka atšķirīgā viedokļa saknes veidojās tāpēc, ka angļu-amerikāņu tiesneši nebija tiesneši, kas veido karjeru, kā, piemēram, tiesneši kontinentālajā Eiropā, kam karjera sākās no pirmās instances tiesas un tikai tad bija iespēja strādāt augstākās instances tiesās. Neatkarīgi no valsts, kur tika izpaustas tiesneša atsevišķās domas, nenoliedzams ir arī fakts, ka sabiedrības debates tradīcijas ir nozīmīgs elements organizējot valsts kopējo tiesību (tiesisko) sistēmu. Pēc autores domām, arī atšķirīga viedokļa esamību vai neesamību ietekmēja dažādi tiesu administrācijas un spriedumu stili tiesās kontinentālajā Eiropā. Sakšu tiesību sistēmu valstīs tiesas spriedums bija publisko debatu rezultāts, savukārt, kontinentālajā Eiropā - tiesas lēmums bija koleģiāli anonīms un apspriedes noslēpumu aizklāts, tātad, nebija pakļauts pārskatāmībai. To varētu vērtēt arī tā, ka anglosakšu tiesību valstīs tiesneša atšķirīgu atzinumu atklāšana bija galvenais kritērijs tiesneša neatkarībai. Tiesnešu neatkarība gan no politiskās varas, gan no sabiedrības kopumā ir stūrakmes tiesiskās „jābūtības“ īstenošanai. Tomēr, nav iespējams novilkt stingru līniju starp attīstību vispārējās tiesībās un kontinentālās Eiropas tiesību tradīcijām. Romiešu tiesību atzīšanas rezultātā, likums kļuva komplicētāks, veco ģermāņu tradīcijas tiesvedībā tika aizstātas ar kanonisko procedūru (tiesā) raksturīgajām koleģiālajām procedūrām - bija pieaicināti profesionāli konsultanti procedūru slepenai norisei. Jautājumā par to, kā atšķirīga viedokļa izcelsme saprotama vēsturiski, ir arī jāatbild uz jautājumu, kāpēc, lai tiesnesis saglabātu atšķirīgu nostāju un nolemtu to izteikt kā atšķirīgu atzinumu. Pēc autores domām, vienojošs viedoklis ir, lai apzināti mainīt tiesu praksi. Tāpēc secināms, ka atšķirīgs viedoklis nepieciešams, lai radītu "pareizu spriedumu", nevis vērstu uzmanību uz tiesnesi.¹

---

¹ US Government guide: dissenting opinion [atsauce 18.10.2010.]. Pieejams: <http://www.answers.com/topic/dissenting-opinion>

Autore, raugoties uz Eiropas tiesību sistēmām, novēro, ka tiesneša atšķirīgs viedoklis principā ir atļauts, un tas atrodams tikai dažās valstīs (Vācija, Spānija, Portugāle, Grieķija). Savukārt, valstīs, kas pārstāv Eiropas tiesību saimes, (Itālija, Nīderlande, Beļģija un Austrija), kur principi par koleģialitāti un apspriežu noslēpumu ir īpaši iesakņojušies, balsošanas rezultāti netiek izpausti. Līdzīgi ir arī Centrālās un Austrumeiropas valstīs, kur uzskata, ka sabiedrība vēl nav pietiekami nobriedusi, lai akceptētu atšķirīgu viedokli. Pēc autores domām, Latvijā varētu būt līdzīga situācija, jo, kaut gan tiesneša atsevišķās domas regulējums civilprocesā tika ieviests 2009.gada sākumā, tomēr Augstākās tiesas tiesneši ir izmantojuši to tikai vienu reizi. Protams, varētu piekrist, ka nav bijušu komplicētu jautājumu par ko izteikties, tomēr vērtējot Satversmes tiesas (turpmāk tekstā ST) tiesnešu aktīvo rīcību Satversmes tiesas likumā nostiprinātai pamatā līdzīgai normai, varētu apšaubīt viedokli, ka nav komplicētu jautājumu, ko vajadzētu vērtēt. Čehijas Republikā, Ungārijā, Bulgārijā un Horvātijā atšķirīgs viedoklis ir atļauts tikai konstitucionālajās tiesās.

Arī Krievijas Federālās konstitucionālās tiesās tiesneši var izteikt savu viedokli opozīcijā. Augstākās tiesas lēmumiem nav jābūt vienbalsīgiem, ir pietiekams vairākuma viedoklis, pie noteikuma, ka lēmuma pieņemšanā piedalās šīs institūcijas pēc likuma noteiktie seši locekļi. Ja tiek pieņemti lēmumi, kas netika pieņemti ar vienprātīgu balsojumu, Augstākā tiesa parasti publicē gan vairākuma uzskatu, gan mazākuma (īpašu) uzskatu, jo katrs no tiem varētu būt par šīs institūcijas nākamo lēmumu stūrakmeni. Ir gadījumi, kad Augstākās tiesas locekļi ieraksta atsevišķus tiesnešu uzskatus (piem., nepiekrīt argumnetiem, kuriem vadījās pēc tiesnešu vairākums lēmuma pieņemšanas gaitā), neskatoties uz to, ka viņi piekrīt tiesas sastāva vairākuma nolēmumam.²

Savukārt, Šveices reģionos pilnīga publicitāte par apspriedēm un balsošanu garantē arī iespēju, ka atšķirīgie viedokļi tiek „pievienoti“ spriedumam, tomēr tie eksistē tikai mutvārdu formā.

Igaunijā, kas pieder pie Eiropas tiesību sistēmas, tiesnešiem ir tiesības izteikt atšķirīgu viedokli, tomēr nav pilnīgi skaidrs tā juridiskais statuss. Igaunijas Konstitūcijā nav atsauces uz tiesneša atšķirīgo viedokli, tādējādi, atšķirīgs viedoklis nav tieši konstitucionāls princips.³ Turklāt nav neviena terminoloģiska atšķirība starp atšķirīgu viedokli kā terminu un procedūras formu par

² СУДЕБНАЯ ВЕТВЬ ВЛАСТИ ТОЛКОВАНИЕ КОНСТИТУЦИИ [atsauce 21.10.2010.]. Pieejams: <http://www.infousa.ru/government/ch5.htm>

³ Constitution of the Republic of Estonia [atsauce 30.10.2010.]. Pieejams: <http://www.president.ee/en/estonia/constitution.php>

atšķirīgu viedokli. Tāpēc vērtējams ir jautājums, vai būtu nepieciešams ieviest jaunu terminu, lai apzīmētu atšķirīgu viedokli vispārīgā nozīmē, kas, savukārt, sekmētu iespēju labāk atšķirt domstarpības no atšķirīga viedokļa. Pašreizējās tiesneša tiesības publiskot savu atšķirīgu viedokli juridiski pamatotas likumā par Konstitucionālo lietu tiesas procesu (pieņemts 13.02.2002., stājās spēkā 01.07.2002.). Tas prezumē, ka tiesnesim, kas nepiekrīt Spriedumam vai tā pamatojumam, ir tiesības pievienot atšķirīgu atzinumu - spriedumu.⁴

Savādāk kā daudzās starptautiskās un reģionālās tiesās (piem., Starptautiskā Tiesa Hāgā, Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Starptautiskais tribunāls, Jūras tiesību un Starptautiskā Krimināltiesā), Eiropas Kopienas Tiesa (turpmāk tekstā EKT) neļauj tiesnesim sniegt atšķirīgu atzinumu. Iemesls tam ir saistīts ar Eiropas Kopienas / Savienības vēsturisko attīstību un tiesiskā regulējuma izveidi dalībvalstu ietekmē. Dibinātājdalībvalstis Eiropas Kopienā - Francija, Vācija, Itālija, Beļģija, Nīderlande un Luksemburga, kas ir Eiropas tiesību tradīcijas „valkātājas”, nav pazīstamas ar jēdzienu atšķirīgiem viedokļiem.⁵ Vācijas Federālajā Staversmes tiesā tiesnešiem bija iespēja iesniegt atšķirīgus atzinumus aptuveni 20 gadus pēc tam, kad tika izveidota Eiropas Ogļu tiesas un Tērauda kopiena (EOTK).⁶ Ar to skaidrojams fakts, ka Dibinātājdalībvalstīs bija konservatīva attieksme attiecībā uz konfidencialitātes ar apspriedēm tiesās, un izņēmumi, piemēram, tiesneša izsniegts atšķirīgs atzinums, bija ārkārtīgi ierobežots. Laikā, kad Eiropas Savienībai (turpmāk tekstā ES) pievienojās Lielbritānija, kā arī Īrija 1973.gadā, tās nespēja mainīt negatīvo attieksmi pret pieņemto jēdzienu „atšķirīgo atzinumu” EKT. Bija mēģinājumi mainīt šo jautājumu, lai dotu tiesnešiem tiesības izteikt opozīcijas atzinumus, tomēr nesekmīgi. Kā noskaidro autore, EKT tiesneši ir iecelti kopīgi vienojoties ar valdībām dalībvalstīs, tas, savukārt sevī ietver dubulto leģitimitāciju. Teorētiskā dubultā leģitimitācija no izcelsmes valsts un ES ir tīri formāla un nav pielietota praksē. Dalībvalstis vienmēr apstiprina kandidātu citās dalībvalstīs, un tādejādi katru faktu valsts izvēlas savu kandidātu. Līdz ar to, tiesnešu iecelšana nav pilnīgi demokrātiska no viedokļa par ES kopumā. Pēc autores domām, tiesneši tieši nepārstāv savu valsti EKT, jo ir jābūt neatkarīgiem "Eiropas tiesnešiem", kuru pienākums ir pārvaldīt tiesu saskaņā zināšanām un sirdsapziņu, kā arī ar līgumiem, kas kalpo par ES pamatu, Eiropas un ES „garu” tiesību aktiem Eiropā. Pēc autores domām, EKT būtu grūti veikt savus uzdevumus, ja tā būt pilna ar dažādu valstu tiesnešu atšķirīgiem viedokļiem, un nav arī teikts, ka

⁴ Doc. iuris Laffranque J. Dissenting Opinion in the European Court of Justice —Estonia's Possible Contribution to the Democratisation of the European Union Judicial System [atsauce 25.10.2010.]. Pieejams: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2004_1_14.pdf

⁵ Līguma par Eiropas savienību un Eiropas kopienas dibināšanas līguma konsolidētās versijas [atsauce 15.11.2010.]. Pieejams: <http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/ce321200612291v00010331.pdf>

⁶ The American Journal of Comparative Law [atsauce 14.11.2010.]. Pieejams: <http://www.jstor.org/pss/837893>

tas pozitīvi ietekmētu tiesiskās realitātes attīstību. Tādejādi, tiesības publicēt tiesneša atšķirīgu atzinumu tika ziedotas, lai celtu EKT tiesisko regulējumu un prestižu. Lai kompensētu to, ka nav tiesnešu atšķirīgu atzinumu (domu), tika izveidots ģenerālvokāta institūts. Saskaņā ar Eiropas kopienas līgumu (EKL), Ģenerālvokāta pienākums ir rīkoties pilnīgi objektīvi un neatkarīgi, lai atklātā tiesas sēdē izteiktu pamatotus secinājumus lietās, ko izskata EKT, lai palīdzētu tai īstenot uzliktos pienākumus. Autore uzsver, ka būtisks moments – tiesneša iespējas sagatavot atšķirīgu atzinumu savas valsts vai darba valodā, vai arī ir nepieciešams papildus tulkojums tiesneša atšķirīgajam viedoklim visās oficiālajās valodās ES. No tā izriet, ka parādās negatīvi aspekti - nepieciešams papildus laiks, tiek izmantoti papildus resursi, lai īstenotu publicēšanu, izziņošanu. Kā autore noskaidro, AT senatora A.Laviņa atsevišķās domas lietā SKC 11/2010 nav tulkotas ES oficiālajā valodā.⁷

Lietuvā par tiesneša atšķirīga viedokļa izpausmi atzīst, galvenokārt, vēlētajus - papildu tiesas un/vai augstākās tiesas. Tāpēc autore secina, ka ideja par atšķirīgu tiesneša atzinumu publicēšanu nav pilnīgi sveša lielākajai daļai dalībvalstu, pastāvot nosacījumam, ja juridiskais pamats ir paredzēts, lai nodrošinātu, ka dažādie viedokļi neapdraud tiesneša neatkarību. Tāpēc, ja atšķirīgs viedoklis būtu saskaņots ar pašreizējo formu un spriedumu stilu, tad tas būtu pieļaujams EKT.

Latvijā, 1990. gadā, atjaunojot Satversmes 1.panta juridisko spēku, esošā Padomju tiesību zinātne tika piemērota Rietumu demokrātijas pamatnostādņem.⁸ Jāzīmē, ka šis posms apzīmējams kā pārejas posms no sociālistiskā tiesību loka uz kontinentālās Eiropas tiesību loku. Šīs pārejas rezultātā notika liela demokrātiskā ietekme uz pozitīvajām tiesībām, tomēr tiesību metodoloģija atpalika. Tas sevī ietver arī nevienmērīgo un lēno tiesnešu tiesību (arī izteikt savas atsevišķās domas) attīstību un ietveršanu likuma normās.⁹ CPL 472.panta 5.daļā 2009.gada 5.februāra grozījumos, kas stājās spēkā 2009.gada 1.martā,¹⁰ tika iekļauts tiesneša atsevišķās domas regulējums: „Senators, kuram, lietu izskatot Senāta paplašinātajā sastāvā, bijis atšķirīgs viedoklis par likuma tulkojumu vai likuma piemērošanu, 15 dienu laikā pēc sprieduma pilna teksta sastādīšanas ir tiesīgs rakstveidā izteikt savas atsevišķās domas, kas pievienojamas lietai.“ Kā skaidro Tieslietu ministrija: „priekšlikums papildināt Civilprocesa likuma 472. pantu ar piekto daļu, proti, regulējumu par tiesneša atsevišķo domu izteikšanu, tika izskatīts ar tieslietu ministra

⁷ LR AT Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 26.maija LĒMUMS Lietā Nr. SKC – 852 [atsauce 27.10.2010.]. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department1/2010/>

⁸ Latvijas Republikas Satversme: LR likums [atsauce 05.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57980>

⁹ Neimanis J. Tiesību tālākveidošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006., 49.lpp.

¹⁰ Civilprocesa likums: LR likums [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50500>

2008. gada 16. septembra rīkojumu Nr. 1-1/448 izveidotās pastāvīgās darba grupas Civilprocesa likuma grozījumu izstrādei 2008. gada 25. septembra un 2008. gada 9. oktobra darba grupas sēdēs. Minētās darba grupas locekļi pauda konceptuālu atbalstu attiecīgas normas iekļaušanai Civilprocesa likumā – Civilprocesa likuma 472. pantā, normas nepieciešamību pamatojot ar to, ka tiesu praksē var būt gadījumi, kad vairākuma senatoru viedoklis nav pareizākais, tādējādi senatora, kuram, lietu izskatot Augstākās tiesas Senāta paplašinātajā sastāvā, bijis atšķirīgs viedoklis par likuma tulkojumu vai likuma piemērošanu, atsevišķās domas ļautu kritiski spriest par pieņemto tiesas nolēmumu un to, cik droši tajā izteiktās atziņas var turpmāk piemērot tiesu praksē. Tā ir svarīga bāze juridiskās domas tālākai attīstībai un var noderēt citu lietu izskatīšanā”.¹¹ Pēc autores domām, minētās likuma normas ieviešana ir vērtējama kā pozitīva likumdevēja gribas izpausme, tomēr, salīdzinot ar to, ka Satversmes tiesas likumā līdzīgs regulējums tika ietverts jau tā redakcijā no 28.06.1996. līdz 07.10.1997., kas ir pamatredakcija, rodas jautājums, vai tiešām bija nepieciešami tik ilgi gadi, lai saprastu, ka tiesneša atsevišķās domas regulējums ir nepieciešams CPL.¹² Autore uzskata, ka Latvija tāpat kā daudzas citas valstis baidījās ieviest minēto normu vēl kādā likumā, jo tas dod tiesnim plašākas iespējas interpretēt un prezentēt to, kas notiek lietas izspriešanas laikā. Protams, tiesneša darbību saista likuma „Par tiesu varu”¹³ (Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 16.06.2009. likumu, kas stājas spēkā 01.07.2009.) 89.panta 4.daļā noteiktais, ka: „Tiesnesim ārpus tiesas jāizvairās no visa, kas varētu mazināt tiesas spriešanas autoritāti un tiesneša cieņu vai radīt šaubas par viņa objektivitāti un taisnīgumu.” Tāpēc likumdevējam bija nepieciešama noteikta pārlicība, ka AT kasācijas instances tiesas paplašinātais sastāvs noteiktos gadījumos ir pielīdzināms pēc sava veida nozīmīguma ST sastāvam, kas lemj tikai būtiskus un sarežģītus jautājumus, kas nepārprotami ietekmē un var ietekmēt tiesisko sistēmu tās attīstībā un pilnveidē. Kā norāda AT senators A.Laviņš: „Ar minētās normas ieviešanu likumdevējs dod iespēju plašāk attīstīties tiesiskajai domai. Proti, mērķis ir veicināt strīdīgo tiesību jautājumu izpratni, kā metodi izmantojot atšķirīgu domu paušanu kādā konkrētā tiesiskā jautājumā. Tas, savukārt, dod iespēju juristiem attīstīt argumentāciju, kas vērsta uz attiecīgā tiesību jautājuma dziļākas izpratnes atklāšanu. Tiesneša atsevišķās domas ir veids, kādā var sekmēt tiesību normās ietvertās „jābūtības” īstenošanu

---

¹¹ Tieslietu ministrijas, 2010.gada 10.novembra, Atbildes vēstule Zanei Meiersonei [nepublicēts materiāls].

¹² LR Satversmes tiesas likums [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=63354>

¹³ Likums Par tiesu varu: LR likums [atsauce 19.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=62847>

tiesiskajā realitātē.”¹⁴ Autore noskaidro, ka „jābūtības” normas saprotamas kā pareizo attiecību likumi, kas sevī ietver pareizo domāšanu un pareizās rīcības likumus, kas, savukārt, veido labākus un stabilākus tiesiskās realitātes pamatus. Uzsverams tas, ka „jābūtība” pati norāda uz nākotnes pozīciju, ka arī doktrinālajām teorijām ir jāpozicionējas nākotnē. Savukārt no tā ir iespējams izzināt sev vēlamu pētīšanas priekšmetu. Līdz ar jauno regulējumu, CPL analizējams ir jautājums, kas ir šīs Tiesneša atsevišķās domas un kāda tām ir loma tiesiskās telpas pilnveidē, kāda vieta tiek iedalīta, jeb, kā tās klasificēt tiesību sistēmā. Autore sākotnēji pievērš uzmanību dažiem atslēgas vārdiem no analizējamās likuma normas. Skatot dažus normas vārdus savrup, autore vēlas noskaidrot to pamata nozīmi, un, vai tā ir tāda pati arī vērtējot to kopumā, kā neatņemamu normas daļu. Minētās darbības izmanto arī tiesnesis interpretējot likuma normas, kas ir interpretācijas objekts (arī atsevišķs pants), izmanto visas normas filoloģiskās un juridiskās sastāvdaļas - dispozīciju, hipotēzi, terminus, vārdus, saikļus un citas zīmes. Respektīvi, tiesnesis paužot savas atsevišķās domas, ir izmantojis šos posmus, lai pēc iespējas dziļāk skaidrotu savu vērtējuma objektu. Vārdu atsevišķs skaidro kā „Tāds, kas ir atdalīts, veido daļu no kopuma; tāds, kas ir (katrs) par sevi”.¹⁵ Pēc autores domām, tiesneša atsevišķās domas ir daļa no visa analīzes un lēmuma pieņemšanas procesa. Savukārt, domas izprotamas kā subjektīvs skatījums uz dažādiem jautājumiem, jeb personiskais viedoklis, kas var tikt pausts dažādos veidos, vai arī var netikt pausts vispār, tās rezultāts, piem., atziņa, slēdziens, ideja”.¹⁶ Autore vēlas uzsvērt, ka būtu pamats minēt tiesnešu atsevišķās domas subjektivitāti, jo CPL minēts, ka „Tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības”. Tomēr ar minēto likuma normu likumdevējs vēlējis uzsvērt, ka tiesnesim iekšējā pārliecība ir objektīvs vērtēšanas instruments, kas tomēr bāzējas uz pierādījumu neapgāžamo raksturu un nevar būt pretrunā ar tiem vai būt pilnīgi bez noteikta pamata. Nevajadzētu aizmirst, ka pamatā viss subjektīvais veidojas no objektīviem apstākļiem. Tiesnešu subjektīvā pieredze un subjektīvā iekšējā pārliecība ir dibināta uz objektīviem apstākļiem viņu dzīves un darba pieredzē, kas ļauj izdarīt pamatotus secinājumus un veidot noteiktu pārliecību. Tas, savukārt, nepārprotami ietekmē arī katras konkrētas lietas analīzi, pierādījumu novērtēšanu un likuma interpretāciju, kā arī tā piemērošanu, jo: „... jau Senajā Romā uzskatīja, ka interpretācija ir arī pārliecināšanās, ka *ratio legis* atbilst likuma tekstuālajam

---

¹⁴ Intervija ar AT senatoru A.Laviņu par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

¹⁵ Valsts Valodas aģentūra 2003-2008. Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/mlvv/>

¹⁶ Turpat

ietvaram.”¹⁷ Autore vēlas akcentēt, ka atsevišķās domas šīs normas ietvaros ir cieši sasaistītas un viena otru papildinošas, tās tiesnesim neliek distancēties, bet gan papildināt esošo neatkarīgo tiesisko telpu. Kā uzskata Petražickis, visi tiesiskās dzīves momenti iedalāmās trijās grupās: tādi, kurus regulē tikai intuitīvās tiesības (piem. izjust uzticību. Intuitīvi apjaust patiesību.). Tādi, kurus regulē pozitīvās tiesības, un tādi, kurus regulē gan pozitīvās gan intuitīvās tiesības. Pēdējo tiesiskajās attiecībās ir vairākums.¹⁸ Pēc autores domām, Petražickis ir samērā precīzi paudis savu atziņu, jo arī mūsdienu tiesu sistēmā ir sastopamas intuitīvās tiesības, kas cieši sasaistītas ar pozitīvajām tiesībām. „Attīstot dabiskās tiesības, jurisprudencē tiek nostiprināti arī morāles principi,”¹⁹ kas tiesnesim ļauj vispusīgāk un taisnīgāk vērtēt katru konkrēto gadījumu vai piemērot analogiju. Tāpēc nevar precīzi noteikt, vai viss pozitīvizētais ir taisnīgs. I.Krastiņš uzskata, ka ”... visas normas (juridiskās, tikumiskās) ir patvaļīgas, jo tās ir cilvēku darbības rezultāts. Tāpēc arī nepastāv absolūtais labums”.²⁰ Tāpat, viedoklis, ka likums ir absolūti taisnīgs, vairs nav tik strikts, jo tas veidojies kopā ar nāciju attīstību, un: „Tiesības ir nacionāls tautas apziņas produkts.”²¹ Tomēr būtu pamats uzskatīt, ka likumdevējs izveidojot tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā ir vēlējis, lai tas skaidri pildītu kādu noteiktu likumdevēja funkciju. Autore apgalvojums sasauca ar E. Meļķisa viedokli, ka: „Jebkura tiesību norma ir likumdevēja vai citas normas izdevēja apdomātas, mērķtiecīgas darbības rezultāts, jaunrades akts.”²² Tāpēc autore secina, ka abos diametriāli pretējos viedokļos ir apgalvojumi, kā arī tiesneša atsevišķās domas tiek veidotas uz personiskās pieredzes un interpretācijas pamata. Tāpēc nepieciešams noskaidrot vārda *interpretācija* nozīmi. Kā termins tas ir cēlies no latīņu vārda - interpretation - skaidrošana, jēgas atklāšana. Interpretācija kā likuma priekšrakstu satura izzināšana bija pazīstama Senajā Romā. Analizējot tuvāk, autore noskaidro, ka ” Interpretio iuris, tās ir specifiskas juridiskas darbības, kas vērstas uz ratio iuris - tiesību vai tiesiskas darbības, satura, jēgas, „gara” noteikšanu un izskaidrošanu, tai skaitā atbilstoši ius naturale - dabiskajām tiesībām un kārtībai kāda pastāvējusi konkrētajā vēsturiskajā situācijā”²³ Minētais skaidrojams noteikti atbilst arī mūsdienu tiesību sistēmas izpratnei par interpretācijas nozīmi un tās izmantošanas apsektiem tiesību normu analizē. Savukārt, P.Valters tiesību iztulkošanu, interpretāciju apraksta kā „likuma, tiesību normas vai tiesiskas darbības jēgas noskaidrošana. Tā

¹⁷ Meļķis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga:Latvijas universitāte, 1996., 5lpp.

¹⁸ Krastiņš I. Tiesību doktrīnas. Rīga: Latvijas Universitāte, 1997., 28.lpp.

¹⁹ Turpat

²⁰ Turpat

²¹ Krastiņš I. Tiesību doktrīnas. Rīga: Latvijas Universitāte, 1997., 23.lpp.

²² Meļķis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga: Latvijas universitāte, 1996., 5.lpp

²³ Turpat

bija pazīstama jau Senajā Romā pontifiku tiesībās. Interpretējot likumus, sevišķi Divpadsmit tabulu likumus, pontifiki attīstīja likumos iekļautos formālos tiesību principus un tādejādi veidoja jaunas tiesības... Sevišķa nozīme tiesību iztulkošanai un interpretācijai bija R-Eiropā no 11.gs...”.²⁴ Autore uzskata, ka abi interpretācijas skaidrojumi nav apstrīdami un ļauj vispusīgāk saprast interpretācijas patieso dabu un tās nozīmi, kā arī vēsturisko izcelšanos.

Tomēr tiesnešu atsevišķās domas ir arī objektīvas, jo to izpausme nav privāta, bet gan publiska un brīva. Tās objektīvi, nedaudz distancējoties, („distancer - franču val.”)²⁵ no pārējo Tiesnešu uzskatiem interpretē un piemēro likuma normas, skaidrojot tās ar objektīvu analīzi. Tiesnesis, izsakot savas atsevišķās domas, nebaidās parādīt, ka tās varētu atšķirties no Tiesas sastāva nolēmuma, tas savukārt, ir rādītājs, ka sabiedrībai ir iespējas un tiesības iegūt pēc iespējas vispusīgāku skatījumu uz lietas aspektiem, likuma tulkošanu un vērtīgas atziņas. AT senators A.Laviņš intervijā atzina, ka atsevišķo domu regulējumu ir izmantojis „...lai paustu savu skatījumu par labticīga ieguvēja aizsardzības principa izpratni. Jāuzsver, ka savādāks skatījums par minētā principa izpratni nav pašmērķis, bet gan vēlme vērst uzmanību uz to, ka labticīga ieguvēja aizsardzības principa izpratnei ir vēl citādi aspekti, kas ierobežo tā piemērošanu”.²⁶ Tādu tiesneša darbību, pēc autores domām, varētu raksturot ar filozofa Kanta vārdiem „nekas dzīvē virs zemes nav labs kā vien labā griba.”²⁷ Tātad tiesneša atsevišķās domas ir arī labas gribas izpaudums, kas noteikti tiek pmatots ar tiesību normu tulkojošiem argumentiem, kas varētu mainīt izpratni par diskutējamo jautājumu vai arī parāda cik plaši ir iespējams tulkot un analizēt tiesību normas, neatkarīgi no rezultāta, kas ietverts tiesas sprieduma motīvu daļā. Tādā aspektā tiesnesi formulē savas atsevišķās domas, jo tās viņam pēc tiesiskās pārlicības vērtējamas kā vispareizākās. Tāpēc autore spēj savu viedokli sasaistīt ar F.Kara fon Savinjī un G.F.Puhta (Georg Friedrich Puchta – vācu val.) pausto nostāju, ka vienā tiesas nolēmumā paustai tiesas juridiskai atzīnai ir saistošs spēks tādēļ, ka tā ir “iekšēji pareiza”.²⁸ Salīdzinot, Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā ir noteikts regulējums, kad Satversmes tiesas tiesnesis, kurš balsojis pret tiesas spriedumā pausto viedokli, spriedumam rakstveidā pievieno savas atsevišķās domas. Šīs atsevišķās domas tiek pievienotas lietas materiāliem noteikti slēgtā

²⁴ Valters P. Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. Rīga: SIA Divergens, 200., 195.lpp.

²⁵ Valsts Valodas aģentūra 2003-2008. Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/mlvv/>

²⁶ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

²⁷ Aut. Izd. Rīgas Metropolijas kūrīja. 1998., 131. lpp.

²⁸ Alexy R., Dreier R. Precedent in the Federal Republic of Germany. Singapore, Sydney: Dartmouth Publishing Company Ltd, 1997., p. 17–64.

aplloksnē. Atsevišķo domu publicēšana notiek trīs mēnešus pēc sprieduma pasludināšanas.²⁹ AT senators A. Laviņš ir atzinis, ka „Pozitīvs piemērs par tiesneša atsevišķo domu institūta attīstību ir vērojams Satversmes tiesas darbībā, jo tās tiesnešu izteiktās atsevišķās domas tiek ņemtas vērā un vērtētas”.³⁰ Pašlaik kā avots, kur var iepazīties ar tiesneša atsevišķajām domām par kādu konkrētu tiesas nolēmumu ir žurnāls „Jurista vārds”, kas aktīvi publicē ST tiesnešu atsevišķās domas. Kā sarunā ar autori atzina AT senators A.Laviņš, viņš labprāt piekristu savu domu publikācijai, ja tādas vēl būtu, kā arī nebaidās publicēt savus nolēmumus lietās, jo uzskata, ka var nest pilnu atbildību par katru vārdu. Problēma, kāpēc tik maz tiek publicēti tiesas spriedumi, ir atkarīga nevis no tiesnešu gribas, bet gan no konkrētās tiesu iestādes. Autore atklāj, ka tiesneša atsevišķās domas institūts nav nekas jauns citās tiesībās, bet vēl neizpētīts regulējums civilprocesā, kā arī ir atzinis AT senators A.Laviņš „Atsevišķo domu kā tiesību avota statuss pašlaik ir nenoteikts. Tās noteikti nevar pieskaitīt pie judikatūras. Vērtējot no tiesību teorijas viedokļa, varētu secināt, ka atsevišķās domas ir pielīdzināmas tiesību doktrīnai”.³¹ Pēc autores domām, ja tiktu izveidota jauna tiesību doktrīna, tad tā būs vērtīgs tiesību avots, jo tā radītu tiesību pamatprincipus un jēdzienus, respektīvi, precīzāk definētu un izskaidrotu arī vispārējos tiesību principus. Tad arī tulkojot šo tiesību doktrīnu būtu jādomā par iekļaujamām metodēm, kas atbalstītu likumu tulkošanu un līdz ar to palīdzētu vispusīgāk izpētīt tiesības kā tādas. Protams, tiktu izmantotas atsauces uz šo tiesību doktrīnu, kas būtu ļoti svarīgi, lai tās būtu pieejamas sabiedrībai. Šāda atklātība, savukārt, ietver sevī arī psiholoģisku nozīmi, jo tiesību atziņu, argumentāciju publikācija noteikti vērstu visu tiesību praktiķu - piemērotāju profesionālo uzmanību uz jurisprudences attīstību, un tas, savukārt, pozitīvi attīstītu zinātnisko darbību tiesiskajā realitātē. Akcentējams ir aspekts, ka laika gaitā tiek mainītas tiesību normas, kas liek attīstīties arī tiesību doktrīnām, tomēr, bez atklātības nevarēs vērot tiesiskās sistēmas attīstību, sistemātiskumu un analizēt tās nākotnes tendences.

Ar minētās normas ieviešanu likumdevējs dod iespēju plašāk attīstīties tiesiskajai domai, un ir veids, kādā var sekmēt tiesību normās ietvertās „jābūtības” īstenošanu tiesiskajā realitātē. Pēc autores domām šis likumdevēja regulējums ietver sevī psiholoģisku nozīmi, jo tiesību atziņu, argumentāciju publikācija noteikti vērstu visu tiesību praktiķu - piemērotāju profesionālo uzmanību uz jurisprudences attīstību, un tas, savukārt, pozitīvi attīstītu

---

²⁹ LR Satversmes tiesas reglaments [atsauce 14.10.2010.]. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=10>

³⁰ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

³¹ Turpat

zinātnisko darbību tiesiskajā realitātē. Lai veiksmīgi spētu izpildīt noteikto mērķi, tiesiskajā telpā iegūtās atziņas ir jāņem vērā tiesību normas piemērošanas gaitā, gan arī likumdevējam to jaunradē. Tāpēc tiesnešiem savās atsevišķās domās būtu jāiekļauj norāde uz tiesību normas mērķa noskaidrošanas nepieciešamību. Autore secina, ka tomēr, tiesiskajā telpā iegūtās atziņas ir jāņem vērā tiesību normas piemērošanas gaitā, gan arī likumdevējam to jaunradē. Tiesību jaunradē kā pilnīgākā juridiskās prakses sfēra ir „jābūtība”, kas sevī prezumē, ka jābalstās uz vispārīgajiem tiesību principiem (tiesību normu izstrādes publiskums un pieejamība sabiedrībai).

2. NEATKARĪBA, KOMPETENCE UN EFEKTIVITĀTE KĀ PAMATS TIESNEŠA ATSEVIŠKĀS DOMAS IZPAUSMEI

Autore pētot judikatūru konstatē, ka juridiski zinātniskajā komunikācijas telpā ir saskatāma piesardzība un nedrošība pret tiesnešu atsevišķo domu izteikšanu. Tas sevī ietver tiesnešu patstāvīgus centienus paplašināt tiesību normu interpretāciju vai sniegt gūtās atziņas no tiesas nolēmuma procesa. Tiesneša atsevišķās domas var juridiski kvalificēt, līdzīgi kā jaunradītu tiesību doktrīnu, kas savās izpausmēs būtu rakstītās tiesību normas - skaidrojošas un aprakstošas. Kā svarīgs moments, pēc autores domām, ir tāds, kurā tiesnesis izlemj paust savas atsevišķās domas, jo kā jau Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanons paredz, „tiesnesim ir jābūt gatavam vienmēr atrasties sabiedrības uzmanības centrā”.³² Autore uzskata, ka vērtējot pozitīvo tiesību raksturu, analizējamais regulējums ir tā papildinošs, dažkārt esošo uzskatu noliedzošs, bet attīstošs aspekts. Tiesnešu atsevišķās domas regulējumā ir saskatāma interešu jurisprudences ietekme, jo „Interešu jurisprudences pamatojas uz tiesību interpretācijas problēmu”³³. Kā pamato F.Heks tā ir metode praktiskiem tiesību mērķiem, galvenokārt tā atklāj principus pēc kuriem vajadzētu vadīties tiesnešiem taisot spriedumus. Lielo lomu tā spēlē aizstāvēt tradicionālās jurisprudences koncepcijas izmantojot interešu analīzes principus vai konfliktu teoriju.³⁴ Interešu jurisprudences izpaužas nostādņēs, ka tiesneši ir pakļauti likumam, izpilda vēsturisko likumdevēja gribu un ar savu atsevišķo domu izteikšanu var tiesību attīstības gaitā aizpildīt likuma robu. Tiesu veiksmīga darbība ir rādītājs, pēc kura var noteikt Tiesneša spēju pieņemt lēmumu, tai skaitā neatkarīgu lēmumu, izmantot sev likumā paredzētās tiesības atsevišķi paust savu nostāju. „Tiesu kapacitātes jēdzienu var saprast kā četru savstarpēji papildinoši priekšstatu - neatkarības un taisnīguma, profesionālās kompetences, atbildības un efektivitātes - apvienojumu”.³⁵ Autore noskaidro, ka tiesnešu neatkarība ir garantēta ar tiesu procedūras pārvaldību, un ar likumu, kas aizsargā tiesas apspriežu procesu. Tāpēc vērtējams ir aspekts kā tas tiek nodrošināts tiesai koleģiālā sastāvā, kad tiesnesis/ši, kas palicis balsošanas laikā ar mazākuma viedokli spēj realizēt tiesisko tasinīgumu? Vai atšķirīgs viedoklis pašos pamatos nepārkāpj noslēpuma principu par to, kas notiek tiesas apspriedē? Kā arī, vai šāds likuma regulējums stiprina tiesas reputāciju un padara tiesas administrācijas darbu pārredzamu, un, vai tas ir vai nav pretrunā, vai gluži pretēji-papildina principu par tiesnešu neatkarību?

³² Latvijas tiesnešu ētikas kodekss [atsauce 21.10.2010.]. Pieejams: <http://www.tiesas.lv/index.php?id=3026>

³³ Krastiņš I. Tiesību doktrīnas. Rīga: Latvijas Universitāte, 1997., 44.lpp.

³⁴ Turpat

³⁵ Atvērtās Sabiedrības institūts. Pirmsiestāšanās procesa ES monitorings:Tiesu kapacitāte:ziņojums:Latvija.2002., 14.-15. lpp.

Neatkarīgas un taisnīgas tiesu varas konstitucionālie pamati ir atrodami Satversmes 82. – 86. pantā. Tajos nostiprināts pamatprincips, ka tiesu Latvijā spriež tikai tiesa, un, ka tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti. Gadījumos, ka tiesnesis uzskata, ka nav taisnīgi interpretēs vai tulkots likums, viņš cenšas paust savu taisnīgo nostāju šajā jautājumā. Tāpēc G.Hēgelis savā Darbā „Tiesību filozofijas elementi”³⁶ taisnīguma nodrošinātājus - tiesnešus traktē kā taisnīguma un tiesas spriešanas funkcijas īstenotājus, iedalot tiem lomu civilajā sabiedrības pamatā, nevis kā daļu no valsts mehānisma. Tātad, varas dalīšana tika īstenota starp likumdevēju un izpildvaru. Hēgelis ir teicis, ka vergam nevar būt pienākumu, tādi ir tikai brīvam cilvēkam, jo brīvs cilvēks spēj pats sevi apliecināt. Patiesi brīvs cilvēks spēj darīt to, ko pienākums prasa. Brīvam būt nav vieglāk, bet labāk.³⁷ Pēc autores domām Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanons precīzi nosaka tiesneša tiesiskās uzvedības normas: „tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei”. Tātad, atsevišķās domas izpaudums ir daļa no tiesneša pienākuma, gadījumos, kad ir nepieciešams un ir pamatots šāds atsevišķo domu izpaudums. Argumenti par labu atšķirīgu viedokli: atšķirīgu viedokli stiprina, nevis apdraud tiesu. Tiesai ļauj izvairīties no kļūdām un dod iespēju tās labot. Atšķirīgs atzinums palīdz labāk izprast spriedumu un paaugstināt juridisko apziņu sabiedrībā. Tas ir garantija pilsoniskajām tiesībām; ņemama vērā ir arī psiholoģiska vērtība. Tiesnešu neatkarība ir izmantota kā arguments gan par, gan pret atšķirīgu viedokli. Var izmantot arī tiesu neatkarību kā pretargumentu, lai atšķirīgie viedokļi attiektos uz tiesu iestāžu neatkarību, stingri garantēto slepenību apspriedēs. Varētu baidīties arī no politiskā spiediena uz tiesnesi, kurš uztur atšķirīgu atzinumu, vai arī no publiski ietekmīgas ekonomikas, sociālas vai citu interešu grupas un plašsaziņas līdzekļu spiediena. Autores secina, ka te pārklājas iekšējā neatkarība ar ārējo neatkarību. Pretējs viedoklis atšķirīgai domu izpaušmei ir tas, ka tā apdraud iestādes prestižu un tiesu leģitimitāti, tas vājina tiesu uzticamību un padara spriedumu pārāk cieši saistītu ar konkrētām personām, kas nav vienojušās, arī juridisko mieru un juridisko noteiktību. Tas rada nevajadzīgas neskaidrības, kas neveicina izpratni par spriedumu, tā samazina spriedumu noteiktības funkciju un tā vairs nešķiet galēja. Atšķirīgu viedokli, iespējams, var izmantot ļaunprātīgi, jo daži tiesneši varētu saglabāt atšķirīgu atzinumu iegūt nozīmi un piesaistīt sabiedrības uzmanību. Opozīcijas viedoklis var izrādīties bez juridiskām sekām.

---

³⁶ Hegel G.W.F. Elements of the Philosophy of Right. Wood A.W. (ed.), translated by Nisbet H.B. New York: Cambridge University Press, 1991.

³⁷ Aut. Izd. Rīgas Metropolijas kūrīja. 1998., 131 lpp

Latvijas Republikas ST sprieduma 2010.gada 18.janvārī lietā Nr.2009-11-01³⁸ izteiktā doma, ka “Tikai tādā valstī, kurā varas dalīšanas princips garantē valsts varas atzaru līdzsvaru un savstarpēju kontroli, novēršot jebkura atzara uzkundzēšanās tendences, sekmējot varas mērenību un līdz ar to nodrošinot patiesi neatkarīgu tiesu varu, ir iespējams nodrošināt tiesnešu neatkarību. Tādējādi prasība pēc tiesnešu neatkarības ir cieši saistīta ar tiesu varas neatkarību, un tāpat arī ar varas dalīšanas principa īstenošanu”, ir pēc autores domām, patiesa, jo šie tiesu sistēmas elementi ir nesaraujami saistīti savā būtībā. Tiesneša atsevišķās domas regulējums vērtējams kā papildu neatkarība, kuras nozīmīga daļa ir tiesneša profesionālā kompetence. Autore nevar nepieņemt Sokrāta viedokli, jo viņš „uzskatīja, ka katras valsts lielākais labums ir vienprātība, kas nosaka, ka visiem likums jāpilda vienādi”.³⁹ Pēc autores domām, tiesnešu atsevišķo domu regulējums būtu vērtējams arī kā papildu neatkarība jeb noteikta veida neatkarības garants, tā arī ir iespēja tiesnesim, kurš ir aktīvs savā darbībā, realizēt savu profesionalitāti un attīstīt tiesisko domu, lai regulētu vai skaidrāk un vispusīgāk paustu viedokli par noteiktu tiesīku problēmu vai radušos jautājumu. Minētā darbība, savukārt, ir ceļš, lai pēc iespējas taisnīgāk un precīzāk realizētu likumdevēja uzstādījumu un tiesību principus par neatkarīgu un taisnīgu lietu spriešanu, kas balstīta uz vispusīgu skatījumu, realizējot tiesisko gribu. Kā uzsver AT senators A.Laviņš „Ja *a priori* uzskatām, ka likumdevēja pieņemtās tiesību normas ir vērstas uz dažādu dzīves gadījumu taisnīgu noregulējumu, tad pareizi iztulkojot un piemērojot tiesību normu, ir pamats uzskatīt, ka lietā sasniegts taisnīgs risinājums. Izņēmums ir gadījumā, ja piemērojamā tiesību norma, pēc tiesneša ieskata, neatbilst Satversmei”.⁴⁰ Tas saucas ar taisnīguma un vienlīdzības principu pēc kura vadās tiesa savā darbā, un kurus izmanto Tiesnesis paužot savas atsevišķās domas. No tā var secināt, ka „Tātad cilvēka morāles principi bieži vien vada cilvēku viņa rīcībā, un tādā veidā ir cieši saistīti ar cilvēka tiesībām un pienākumiem rīkoties tā vai citādi”.⁴¹ Pēc autores domām, ļoti būtiska darba daļa ir tajā, ka „Tiesnesim, izpildot savas funkcijas, ir jāveltī uzmanība pusēm un jāizturas ar cieņu pret indivīdu. Tiesnesim ir jābūt kompetentam, izspriežot lietu, jo no tā ir atkarīgas indivīda tiesību garantijas...”⁴² Līdzīgs definējums ir atrodamas Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 3.kanonā, kas prezumē, ka „tiesnesis izlemjot lietas nedrīkst ietekmēties no atsevišķu

³⁸ Par likuma "Par tiesu varu" pārejas noteikumu 7.punkta otrā teikuma un 17.punkta (2008.gada 14.novembra likuma redakcijā) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 83. un 107.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums Rīgā 2010.gada 18.janvārī lietā Nr.2009-11-01

³⁹ Krastiņš I. Apcerējums: tiesību būtība un forma. Rīga: Latvijas universitāte, 1998., 7.lpp.

⁴⁰ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

⁴¹ Krastiņš I. Apcerējums: tiesību būtība un forma. Rīga: Latvijas universitāte, 1998., 7.lpp.

⁴² Eiropas harta ” Par tiesneša statusu” [atsauce 01.10.2010.]. Pieejams: <http://www.ltb.lv>

cilvēku interesēm, sabiedrības protestiem vai bailēm no kritikas”.⁴³ Tāpēc, tiesnešiem izskatot lietu kasācijas instancē paplašinātā sastāvā, likumdevējs ir devis šo iespēju realizēt tiesisko taisnīgumu, kas prezumē sevī dažkārt arī galīgo lēmumu. Protams, tiesnesis izsakot savas atsevišķās domas var arī piekrist senāta nolēmumam, tikai vēloties uzsvērt, ka dažus no analizējamiem jautājumiem viņš interpretē savādāk, vai arī būtu nepieciešama savādāka argumentācija konkrētā nolēmuma izskaidrošanai. Tāpēc autore vēlas akcentēt viedokli, ka „Lēmumu pieņemšanas procesā tiesnešiem būtu jābūt neatkarīgiem un spējīgiem darboties bez jebkādiem tiešiem vai netiešiem ierobežojumiem, nav pieļaujamas tiešas vai netiešas ietekmes, stimulēšana, spiediens, draudi vai iejaukšanās. Likumā vajadzētu paredzēt sankcijas pret personām, kuras mēģina ietekmēt tiesnešus jebkurā no šādiem veidiem. Tiesnešiem vajadzētu būt pilnīgi brīviem izlemt lietas objektīvi saskaņā ar savu sirdsapziņu un faktu interpretāciju un ievērojot likuma augstāko spēku”.⁴⁴ Vērtējot minēto viedokli, autore uzsver, ka pašlaik nav pietiekamas tiesneša atsevišķās domas regulējuma prakses civilprocesā, tāpēc arī nav iespējams noteikt vai tiesnesis varētu saņemt kādu negatīvu viedokli par savu tiesību izlietojumu. Kā sarunā atzina AT senators A.Laviņš, viņš neesot saņēmis nekādas atsauksmes no senatoru puses ar ko kopā tapis šis senāta nolēmums, par kuru tika paustas senatora atsevišķās domas.

Pētījumā „Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves” noskaidrots, ka “tiesneši atzina, ka tiesneša neatkarība lietu izspriešanā kopumā ir augsta. Tas attiecas gan uz likumā nostiprinātās neatkarības formāli tiesisko pusi (likumā iestrādātie mehānismi ir gan pietiekami, gan adekvāti), gan arī uz faktisko stāvokli (proti, nav vērojami mēģinājumi šo neatkarību ietekmēt). Tajā pašā laikā visi aptaujātie tiesneši atzina, ka teorētiski tiesneša ietekmēšanās ir iespējama, taču, ja arī tas notiek, tad nevis sistēmiski, bet individuāli (piemēram, ietekmēšanās no cita tiesneša, pazīstama advokāta vai politiķa, korupcijas gadījumi u. tml.). Respondenti, kuri ieņēma tiesneša amatu arī padomju laikā, lielākoties izteica viedokli, ka arī tajā laikā "telefona tiesības" darbojās ne vienmēr un ka tas ir bijis atkarīgs no tā, vai konkrētais tiesnesis pakļāvās norādījumiem vai ne. Tādējādi ir redzams: ja personai ir iekšējā neatkarības sajūta, tad tā vienkārši nepakļausies politiskam vai administratīvam spiedienam. Tas liecina par tiesneša kā nobriedušas un godīgas personības faktora lomu šīs problēmas risināšanā”.⁴⁵ Tomēr ne vienmēr ir mazsvarīgs arī aspekts par apstākļiem, kas varētu veicināt vai

---

⁴³ Latvijas tiesnešu ētikas kodekss [atsauce 21.10.2010.]. Pieejams: <http://www.tiesas.lv/index.php?id=3026>

⁴⁴ Eiropas Padomes Ministru Komitejas 1994.g.13.oktobra Rekomendācija Nr.R (94)12 “Par tiesnešu neatkarību, efektivitāti un uzdevumu” [atsauce 01.10.2010.]. Pieejams: <http://www.ttc.lv>

⁴⁵ Osipova S., Strupiņš A., Rieba A. Pētījums „Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves”. 2010.gada 9.marts, Jurista vārds, nr.10 (605).

tieši otrādi bremsēt tiesneša atsevišķo domu izpausmi. Piemēram, „tiesnešu noslodze ir viens no apstākļiem, kas neveicina domu izteikšanu, jo viss darba laiks tiek pavadīts, lai sagatavotos uz nākošo lietu izskatīšanu un spriedumu sagatavošanu. Svarīgi ir cik liels ir cilvēku resurss un cik šie cilvēki ir profesionāli”.⁴⁶ Tātad, dažkārt, lai rastos iniciatīva šīs atsevišķās domas izteikt, tiesnesim ir jābūt gatavam ziedot vairāk no sava personīgā laika, lai realizētu noteiktu tiesisku taisnību, kā arī rosinātu citus juristus pievērsties konkrētam problēmjautājumam.

Cilvēku viedoklis, kas nav saistīts ar tiesu sistēmu, izdzirdot frāzi „Tiesneša atsevišķās domas” ir neizpratnē, jo uzskata, ka visiem tiesnešiem ir jādomā vienādi. Vēl jo vairāk, atsevišķu domu klātbūtne šķēļ uzticamību tiesām, jo tas parāda, ka nav sinhronas attieksmes pret vienādiem gadījumiem. Kā piemēram pētījuma autoriem par „Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves” nākas secināt, ka „Plašākā sabiedrībā gan viedoklis par tiesu neatkarību reizēm nav tik glaimojošs. Respondenti lielākoties uzskata, ka sabiedrība bieži apšaubā tiesas spriešanas neatkarību, jo katrā lietā ir zaudējusī puse, kuru neapmierina konkrētais spriedums. Šāds cilvēks, it īpaši, ja viņš neizprot zaudēšanas iemeslus, ir neapmierināts un uzskata, ka "tiesa bija nopirkta vai citādi ietekmēta". Ir nācies arī dzirdēt viedokli, ka atsevišķi pušu pārstāvji šādi attaisnojas sava klienta priekšā, zaudējot lietā. Līdz ar to šo viedokli par tiesu varas atkarību nevar uzskatīt par objektīvi pamatotu”.⁴⁷ Tāpēc nepieciešams ir izsvērt, cik būtiskas ir apkārtējo atsauksmes par konkrētu darbību. Cilvēki, kas nav profesionāli juridiskajā jomā, bieži vien uzskata, ka spēj adekvāti izvērtēt katru tiesneša darbību, bieži vien neaizdomājoties, kāds ir patiesais iemesls noteiktai rīcībai. Autore uzskata, ka nozīmīgs ir tiesiskajā realitātē esošo profesionāļu, tiesību teorētiķu viedoklis vai analīze, jo viņi spēj vispusīgāk un objektīvāk vērtēt tiesiskos jautājumus, kā arī skatīt tos kontekstā ar tiesisko taisnību. Daļēji pieļaujams, ka analizējamā civilprocesa norma ir pretrunā ar cilvēku priekšstatiem par tiesībām. Būtībā, parasti, neiesaistītie cilvēki neaizdomājās, ka tas tikai bagātina mūsu tiesības, jo katra tiesneša izpratne vai viedoklis par konkrēto lietu ir vērtīgs materiāls. Tiesnesis vērtējot normu vadās „ne tikai no burta, bet arī no gara – pielietojot sistemātisko iztulkošanu”.⁴⁸ Pēc autores domām, tāpēc tiesneša atsevišķās domas regulējums ir civilprocesa noteikts un īsteno to senatori paplašinātā tiesas sastāvā kasācijas instancē. Interesants ir jautājums, kāpēc Apelācijas instancei šādas tiesības netiek dotas. Kasācijas instances tiesas

---

⁴⁶ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī. [nepublicēts materiāls].

⁴⁷ Osipova S., Strupiņš A., Rieba A. Pētījums „Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves”. 2010.gada 9.marts, Jurista vārds, nr.10 (605).

⁴⁸ Jakubaņecs V. Tiesību jēdziens, struktūra un formas.Rīga : P&Ko, 1997., 12.lpp.

nozīmīgums ir tajā, ka „kasācijas instances tiesas sniegtā problēmjaudājumu analīze un interpretācija ir būtisks instruments zemāko instanču tiesu izglītošanā un tiesas nolēmumu kvalitātes veicināšanā, procesa dalībniekiem prognozējamas tiesu prakses nodrošināšanā, kā arī tiesību pilnveidošanas veicināšanā”.⁴⁹ Kā autore noskaidro, tad „Atšķirībā no padomju laika kasācijas modeļa Latvijā tagad pastāvošā kasācijas institūta būtiska iezīme ir tā, ka kasācijas instancē izšķirošā nozīme ir nevis pušu interesēm, kas pietiekami aizsargātas, lietu pēc būtības caurlūkojot pirmajās divās instancēs, bet gan publiski tiesiskajām interesēm. Kasācijas instancē tiek skatīti tikai quaestiones iuris, proti, jautājumi par materiālo un procesuālo normu piemērošanas pareizību. Kasācijas principam ir publiski tiesisks raksturs, jo tas ir vērsts uz tiesību normu vienveidīgu piemērošanu un iztulkošanu visā valstī”.⁵⁰ Pārsūdzēšana kasācijas instancē ir attaisnojama lietās, kuras varētu attīstīt likumu vai dot ieguldījumu likuma vienveidīgā interpretācijā. Tā kā šādām lietām ir vispārēja sabiedriska nozīme, no sūdzības iesniedzēja vajadzētu prasīt pamatojumu tam, ka lieta dos ieguldījumu minēto mērķu sasniegšanā. Kontekstā analizējamais atsevišķo domu regulējums, gadījumos, kad senāts atgriež liet apelācijas instances tiesā pārskatīšanai, nav nekādi saistīts ar šīm lietai pievienotajām atsevišķajām domām, jo vadoties pēc Civilprocesa likuma tai ir saistoša tikai Senāta nolēmumā dotais tiesību normas analīze.

Lai darbinieks būt profesionālis savā jomā, ir nepieciešama atbilstoša izglītība un pieredze. Tas attiecas arī uz tiesnešiem un it īpaši uz AT senatoriem, kam šī profesionālā kompetence un liela atbildība kā augstākās tiesu instances pārstāvjiem ir jāuzņemas. Tiesnesim izvirzāmās prasības ir noteiktas arī likumā “ Par tiesu varu” 51.panta pirmajā daļā, kas nosaka „Izraugoties kandidātu tiesneša amatam, jāievēro princips, ka par tiesnesi var strādāt tikai Latvijas pilsonis — augsti kvalificēts un godīgs jurists”. Autore uzskata, ka nevar nepieņemt likumā izvirzītajām prasībām, jo tiesneša darbs nes sevī atbildību ne tikai pret lietas dalībniekiem, bet arī pret sabiedrību kopumā un tas attīsta tiesisko telpu un metadoloģiju. Tiesnesim izvirzītās prasības arī regulē „1985.g.13.decembrī ANO pieņemtajā dokumentā “ Tiesu varas neatkarības pamatprincipi”, 1998.gada 8.-10.jūlijā Eiropas Padomes daudzpusējā konferencē pieņemtajā Eiropas hartā “Par tiesneša statusu”, Eiropas Padomes Ministru Komitejas 1994.g.13.oktobra Rekomendācijā Nr.R (94)12 “Par tiesnešu neatkarību, efektivitāti un uzdevumu” tiesu varas neatkarība atzīta par modernas sabiedrības galveno iezīmi. Tiesnešu atlases process veidojams tā, lai personas, kuras izvēlētas tiesneša amatam, būtu godīgas un

⁴⁹ Jonikāns V. Izmaiņas tiesas darbu reglamentējošās tiesību normās. 2008.gada 1.jūlijā. Jurista Vārds, nr. 24(529).

⁵⁰ Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga : Autora izdevums, 1933. – 461. – 464.lpp.

spējīgas personas, ar atbilstošu apmācību vai likuma kvalifikācijām”.⁵¹ Savukārt, 2008. gada 28. oktobrī tika pieņemta ES Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju rezolūcija, kas regulē tiesnešu, prokuroru un tiesu iestāžu darbinieku izglītošanu ES. Rezolūcijas 2. punktā nostiprināti tās mērķi, kas sekmētu profesionālo kompetenci un tiesiskās kultūras pilnveidi.⁵² Pēc autores domām, tiesneša kompetencei un neatkarībai kā arī to izpaušmēm nebūs jēgas, jo tā nedos ieguldījumu nedz judikatūrā nedz arī novatorisku ideju radīšanā. Jēdziens „judikatūra” skaidrojams ar Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 1.punktu un interpretējams, „ka Senāta atziņām konkrētas normas interpretācijā ir jābūt pārlicinoši argumentētām un stabilām.... Vai iespējamās nianšes faktisko apstākļu atšķirībās nevar izsaukt citādu risinājumu”.⁵³ Tiesnesim, paužot savas atsevišķās domas, tiek dota iespēja pieņemt tiešu lēmumu, lai īstenotu savas tiesības un likumā reglamentētās funkcijas, jo „Katra cilvēka tiesības un pienākums ir pienākums meklēt patiesību un un to pildīt, kad tā ir atrasta”.⁵⁴ Tātad Tiesnesi izvērtē, tādejādi uzņemoties atbildību vai vērtējamais normu kopums ir spēkā ar citām spēkā esošām normām vai vismaz būtu ar tām saskaņotas. Pamatots ir A.Guļāna viedoklis, ka „Augstākajā tiesā, it īpaši Senātā, ir jāstrādā ne tikai gudriem un pieredzējušiem praktiķiem, bet arī tiesību speciālistiem no akadēmiskās vides. Tas, manuprāt, varētu sekmēt juridiskās domas un tiesu prakses attīstību, radīt konkurenci, stiprināt saikni starp teoriju un praksi. Uzskatu, ka Augstākajā tiesā, it īpaši Senātā, ir jāstrādā ne tikai gudriem un pieredzējušiem praktiķiem, bet arī tiesību speciālistiem no akadēmiskās vides. Tas, manuprāt, varētu sekmēt juridiskās domas un tiesu prakses attīstību, radīt konkurenci, stiprināt saikni starp teoriju un praksi”.⁵⁵ Augstākās tiesas tiesnesis G.Aigars intervijā uz jautājumu :”Vai, pēc jūsu domām, pastāv mēraukla, ar kuru var noteikt tiesneša profesionālo kvalitāti?”, sniedz atbildi: „Tā ir spriedumu faktiskā un juridiskā motivēšana no faktiskā un juridiskā viedokļa, analīze, pārlicinātspēja, t.i., spēja pārlicinoši motivēt spriedumu - gan no faktu, gan juridiskā viedokļa. Tā ir atkarīga no tiesneša profesionālā līmeņa, erudīcijas, pieredzes. Svarīga ir arī tiesneša māka vadīt tiesas procesu, jo tieši no procesa gaitas ir atkarīgs rezultāts - spriedums. Sabiedrība par tiesneša kvalitātes mērauklu uzskata spriedumu. Ja tas nav tāds, kādu sabiedrība gaidījusi, tiesnesis tiek nodēvēts vai nu par negodīgu,

⁵¹ Kaminska G. Stratēģija tiesnešu atlasei, apstiprināšanai amatā un kvalifikācijas klašu piešķiršanai [atsauce 28.10.2010.]. Pieejams: www.tm.gov.lv/lv/documents/projekti/1120_HR2_6.doc

⁵² Ministru kabineta 2009.gada 7.oktobra rīkojums Nr.685. Tiesu iekārtas attīstības pamatnostādnes 2009-2015.gadam (informatīvā daļa) [atsauce 28.10.2010.]. Pieejams: polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file753.docx

⁵³ Jonkāns V. Izmaiņas tiesas darbu reglamentējošās tiesību normās. 2008.gada 1.jūlijā. Jurista Vārds, nr. 24(529). 6.lpp.

⁵⁴ Aut. Izd. Rīgas Metropolijas kūrīja. 1998. ,131 lpp.

⁵⁵ Guļāns A. Augstākās tiesas attīstība: evolūcija, revolūcija vai normatīvā nolemtība. , 2005.gada 18.oktobrī. Jurista Vārds, nr.39 (394).

vai nevēģu. Diemžēl, virspusēji un vispārīgi vērtējumi mūsu valstī tiek attiecināti ne tikai uz tiesnešiem, bet arī uz citiem, kuru darbība ir vairāk vai mazāk publiska, - amatpersonām, politiķiem, žurnālistiem u.c.”⁵⁶ Savukārt jēdzienu neatkarība raksturo kā „Tāds, kurš spēj izturēt spiedienus no malas. Tas, lūk, tiešām ir tiesneša profesionālisms - izlasīt gan žurnālista domas, dzirdēt varbūt uzbāzīgu padomdevēju viedokļus, bet beigu beigās izlemēt tā, kā tas pašam liekas atbilstoši likuma garam. Taču šāda pilnīga iekšējā neatkarība diez vai ir iespējama, ja tiesnesis ir 26 gadus vecs un savu amatu pilda otro mēnesi. Pavisam citādi būs ar tādu, kurš ir tiesnesis varbūt jau divdesmito gadu. Tādēļ tiesnešu kvalifikācija faktiski ir mainīgs lielums, tai visu laiku vajadzētu augt līdz ar pieredzi”.⁵⁷ Tiesneša neatkarība arī izpaužas aspektā, ka viņš spēj rasts balansu starp tiesību ētiku un jurista ētiku, kā arī likumdevēja uzliktajām funkcijām. Viss kopā ir papildinošs, tomēr, likumdevēja uzdevums tiesnesim ir primārais, kas jāsteno nepārkāpjot arī noteiktus uzvedības un darbības rāmjus. Protams, var atrast arī negatīvus aspektus Latvijas tiesību sistēmā, kas saistīta ar tiesnešu profesionalitāti un kompetenci. Bijusī valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, 2007.gadā, ir paudusi salīdzinošu viedokli par situāciju Latvijā un ASV: ”būt par tiesnesi ASV ir jau zināmā mērā karjeras vainagojums, kas nāk tad, kad cilvēkam jau ir pietiekami ilga prakse kā advokātam šādā vai citādā jomā, turpretim Latvijā mēs saskārāmies ar paradoksālo situāciju, kur pieredzējuši tiesneši neatkarības sākumā bija pieredzējuši citā sistēmā, autoritārā sistēmā, no kuras mēs vēlējamies attālināties, turpretim jaunie tiesneši bija tiešām pavisam jauni, tikko kā ieguvuši izglītību un tātad bez iepriekšējas pieredzes. Tiesnešu izglītība un tālākizglītība, kā jau minēju, ir ļoti nopietna profesionalitātes nodrošināšanā, tā ir ļoti nopietna un nepieciešama, ņemot vērā Latvijas dalību Eiropas Savienībā”.⁵⁸

Autore secina, ka ir nepieciešams vērtēt citu valstu pieredzi, tomēr nevajadzētu aizmirst, ka Latvijai ir bijusi visnotaļ sarežģīta vēsture, kas sevī nes dažādas ietekmes arī uz tiesu sistēmas attīstību kopumā. Iespējams tāpēc, Latvija ir tikai uz tiesiskās pilnveidošanās ceļa un tas nedrīkst būt uzskatāms par nepilnību. Autore pilnībā nepiekrīt Vairas Vīķes-Freibergas izteiktajam vērtējumam, jo Latviju nevar salīdzināt ar ASV. Starp abām valstīm ir novērojama visnotaļ dažāda vēsturiskā attīstība un arī izpratne par tiesneša atsevišķās domas institūtu. Latvijā tas ir tikai sava aizsākuma punktā un tiesības izmantot šo regulējumu ir noteiktas tikai ST tiesnešiem un piešķirtas AT senatoriem, kas izskata lietu paplašinātā satāvā. Savukārt, ASV, šo jēdzienu

⁵⁶ Aigars G., LR Augstākās tiesas tiesnesis intervijā „Cik neatkarīgi un kvalificēti ir tiesneši” 2001.gada 6. marts, Jurista Vārds, nr.6 (199).

⁵⁷ Turpat.

⁵⁸ Vīķe-Freiberga V. uzruna konferencē „Tiesu ētika, reforma un atklātums” 2007. gada 2. jūlijā Latvijas Universitātē [atsauce 01.10.2010.]. Pieejams:

http://www.president.lv/pk/preview/?module=print_content&module_name=content&art_id=11257&lng=de

izprot nedaudz savādāk, arī kā „tiesnesis veido likumu”. Pēc autores domām, vērtējot Vairas Viķes-Freibergas izteikto apgalvojumu, būtu, jāņem vērā arī atšķirīgās Latvijas un ASV tiesību sistēmas. ASV tiesību sistēmā galvenais tiesību avots ir precedents, kas savukārt, sevī ietver to, ka likums ieņem sekundāru vietu. Salīdzinot ar Latviju, tiesību normas ir šauras ar mērķi noteikt konkrētus jautājumus. Tiesām ASV ir liela loma, jo „tiesneši veido likumu”. Tam seko solis, kad tiesas normas piemēro pēc analogijas, izskatot līdzīgas lietas. Savukārt, CPL šāda analogija netiek skaidri definēta, tomēr tiek pieļauta. Autore noskaidro, ka analogijas izmantošana CPL ir atspoguļota 5.panta piektajā daļā. Kā pamata norādījums analogijas izmantošanai tiek akcentēts, tas, ka: „Tiesību normu trūkums nevar būt par pamatu atteikumam civilo tiesību aizsargāšanai tiesā.”⁵⁹

Atbilstoši likuma „Par tiesu varu” 19. pantā integrētajam atklātuma principam Latvijas Republikas tiesās visas lietas tiek izskatītas atklāti, tomēr lietu izskatīšana slēgtā tiesas sēdē atļauta tikai likumā noteiktajām lietu kategorijām vai īpašos gadījumos, vadoties pēc likumā paredzētajiem tiesvedības noteikumiem. CPL un Kriminālprocesa likums paredz, ka tiesas spriedums tiek pasludināts tiesas sēdē, savukārt Administratīvā procesa likums, nosaka, ka to publicē internetā. Tiesas nolēmumu apstrāde notiek vadoties pēc Ministru kabineta MK 2009. gada 10. februāra noteikumiem Nr. 123 „Noteikumi par tiesu informācijas publicēšanu mājas lapā internetā un tiesu nolēmumu apstrādi pirms to izsniegšanas”.⁶⁰ Tie paredz, ka nolēmumā nedrīkst parādīties dati, kas varētu atklāt fiziskās personas identitāti. Kā arī tie paredz, ka interneta mājaslapā tiek publicēti spriedumi, kas var dot ieguldījumu sabiedrībai, ieskaitot preventīvo funkciju. Autore, vērtējot šo jautājumu, vēlas akcentēt, ka tiesneša atsevišķās domas pievienošana tiesas nolēmumam, kļūst par tā neatņemamu sastāvdaļu un ir publicējama kopā ar tiesas nolēmumu. Spriedums lietā nr. SKC 11/2010, kur AT senators A.Laviņš ir izteicis savas atsevišķās domas ir nopublicēta AT mājaslapā internetā,⁶¹ pēc autores domām, tas ir ļoti pareizs solis, lai sabiedrībai būtu pieejama pilnīgāka informācija. Tomēr, varētu būt vieglāk pieejami arī zemāko tiesu instanču spriedumi, kaut vai lietās, kur senators izsaka savas atsevišķās domas. Līdzīgi kā tiek vērtēti tiesas nolēmumi, lai tie tiktu iekļauti judikatūrā, piemēram: „tiesību jautājums nolēmumā ir veltīts kādam tiesību principam, tiesību normas iztulkojumam, likuma robu aizpildes metodoloģijai un tiesību tālākveidošanai; nolēmums groza esošo tiesu praksi,

⁵⁹ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.

⁶⁰ MK 2009. gada 10. februāra noteikumi Nr. 123 „Noteikumi par tiesu informācijas publicēšanu mājas lapā internetā un tiesu nolēmumu apstrādi pirms to izsniegšanas” [atsauce 10.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=187832&from=off>

⁶¹ LR AT Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 26.maija LĒMUMS Lietā Nr. SKC – 852 [atsauce 27.10.2010.]. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/departament1/2010/>

tiesību normas piemērojot faktiskajam sastāvam citādi, nekā tas ir bijis iepriekš; nolēmuma pamatojumā analizētas un piemērotas jaunos (nesen pieņemtos) nacionālajos normatīvajos aktos, ES institūciju tiesību aktos vai Latvijas Republikai saistošos starptautisko tiesību aktos ietvertās normas; nolēmums attiecas uz kādu jomu, kurā, ņemot vērā tās specifiku un attiecīgo tiesisko regulējumu, nav izveidojusies pietiekama judikatūra; nolēmumā tiek dots juridiskā jēdziena vai tiesību institūta izskaidrojums”.⁶² Pēc autores domām Kasācijas instancē Tiesnesim izteikt savas atsevišķās domas tiek dota, jo atšķirībā no Apelācijas instances pats tiesas process nevar būt plašs vai ierobežots, nevar iesniegt jaunus pierādījumus un galvenais tiek vērtēts likuma pareizas piemērošanas moments. To varētu raksturot kā „Augstākā tiesu instance – agrāk Senāts, tagad Augstākā tiesa – visos laikos, arī padomju gados, bijusi stabilitāti, profesionalitāti, stingru mugurkaulu apliecinoša iestāde. Tas diegs, kas tur kopā biezo grāmatu, ko sauc par Latvijas tiesu vēsturi, ir ATBILDĪBA. Augstākās tiesas darbā šis vārds vienmēr bijis pašsaprotams jēdziens, darba jēga un sūtība”.⁶³ Analizējot to - vai tiesneša atsevišķās domu regulējums ir sasniedzis likumdevēja vēlamu uzstādījumu Augstākās tiesas senators A.Laviņš atzina, ka „Par to, vai atsevišķās domas ir efektīvs instruments Latvijā, ir pārāgri runāt. Šobrīd vēl nav piemēru, ko analizēt, vai atsevišķās domas ir ietekmējušas esošo judikatūru, vai tās ir bijušas par pamatu normatīvo aktu grozījumiem”.⁶⁴

Autore secina, ka kaut arī nav skaidrs tiesneša atsevišķās domas regulējuma civilprocesā attīstības nākotne, nav nekāda pamata uzskatīt, ka tas nedos nekādu ieguldījumu tiesiskās sistēmas attīstīšanā.

2.1. Likuma tulkojums vai likuma piemērošana vienīgi kā pamatots iemesls tiesneša atsevišķo domu izpaušmei

Kā būtisks pamatojums tam, ka Tiesnesis pauž savas atsevišķās domas ir uzskats, ka likuma tulkojumam vai piemērošanai būtu piemērojams savādāks skatījums. Tiesnesis, izsakot savas atsevišķās domas, var nepiekrīst visam nolēmumam vai kādai tā daļai, vai arī tikai argumentācijai. Jautājumus varētu sagādāt arī tiesisko seku vai juridiskā rakstura piemērošana abstraktiem jēdzieniem, jo “Daudzos gadījumos likumdevējs arī ikdienas valodā lietotiem jēdzieniem piešķir speciālu nozīmi, kas apzīmē kādu juridisku parādību vai attiecību. Dažkārt šī

---

⁶² Likums Par tiesu varu: LR likums [atsauce 19.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=62847>

⁶³ Bičkoviča I. uzruna Senāta 90. jubilejā 2008.gada 19.decembrī [atsauce 01.10.2010.]. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/information/about-notable-events/2008/200812/?print=1&page=1>

⁶⁴ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

juridiskā nozīme var būtiski atšķirties no ikdienā lietotā jēdziena nozīmes.”⁶⁵ Tiesnesis, vērtējot likuma tulkojumu, piemēro dažādas interpretācijas metodes. Viena no tām ir sistēmiskā interpretācijas metode, kas paredz tiesību normas tālāku izpēti, kā arī pamatotu analīzi, ņemot vērā normu savstarpējo saistību un hierarhiju. “Šo izpēti no normatīvā informācijas iegūšanas viedokļa lietderīgi ir veikt zināmā secībā: vispirms kontekstā ar citām normām tajā pašā tiesību aktā, tad atbilstošajā tiesību institūtā, tiesību nozarē...”⁶⁶ Kā viena pielietojamām metodēm ir “teleoloģiskā iztulkošana nozīmē iztulkošanu saskaņā ar normas saskatāmiem juridiskiem un sociāliem mērķiem vai nolūkiem un tiesību pamatprincipiem”. Ar šo metodi tiek noteikts normas mērķis, jēga un sociālais pamatojums, jeb ratio legis”.⁶⁷ Brīdī, kad tiesnesis nav piekritis kādai paustajam interpretējuma nolēmumā, viņam jāvadās no apstākļa, kad arī savas atsevišķās domas ir jāizsaka vadoties no likumā noteiktās nozīmes - nedrīkstētu mainīt interpretāciju tikai no gadījuma uz gadījumu viņam zināmo faktu kā arī viņam iesniegto slēdzienu kontekstā. AT tiesnesis nedrīkst bezgalīgi mainīt savu likuma izpratni, savādāk tiek zaudēta uzticība Tieslietu sistēmai kopumā un tiek veidota sadrumstalota tiesu prakse ietverot tiesisko principu pārkāpumus, kas pamatoti „Satversmes 91. pantā”.⁶⁸ Tāpēc arī Tiesnešiem savās atsevišķās domās būtu jāiekļauj norāde uz tiesību normas mērķa noskaidrošanas nepieciešamību. Tiesību principi paredz, ka tiesas spriešanai jābūt ātrai un taisnīgai, bet realitātē tā gluži nav, jo pastāv objektīvi iemesli, kas to ierobežo. Piemēram: ”Pusēm šķiet, ka tiesā ir un būs iespējams pilnībā izklāstīt ne tikai lietas apstākļus, bet visas notikumu detaļas, nianse un apstākļu kopsakarības. Tomēr pilnībā to izdarīt nav iespējams. Turklāt pat, ja katra mazākā detaļa tiek pasniegta tiesai, prāvnieki piemirst, ka lietu neizspriež pārcilvēki, kas visās finesēs spēj pārdzīvot izklāstītos notikumus tiesas zālē. Tiesnesim vienmēr paliks nerasniedzamas daudzas pušu attiecību detaļas un nianse, jo viņš nav bijis klāt notikumos, ar kuriem tiesu lieta saistīta”.⁶⁹

Otrs būtisks moments: ”Lai arī cik detalizēti būtu izklāstīti lietas apstākļi un cik labi puses ar saviem pārstāvjiem izklāstītu lietas apstākļus, pamatā lietas iznākumu ietekmē tas, kas ir lietas materiālos. Šī iemesla dēļ jāņem vērā, ka tiesas procesā tiek noskaidrota juridiskā patiesība, kas izriet no un ir balstīta uz lietas materiāliem, nevis absolūtā patiesība”.⁷⁰ Pēc autores domām

⁶⁵ Melķis E. Juridisko jēdzienu un normu abstraktums kā tiesību sistēmu vienojošs elements, Rakstu krājums Mūsdienu tiesību teorijas atziņas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999., 14. lpp.

⁶⁶ Melķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 1999.,

⁶⁷ Melķis E. Likuma burts, likuma gars, Satversmes tiesa. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 22.maijā, nr.125.

⁶⁸ Latvijas Republikas Satversme: LR likums [atsauce 05.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57980>

⁶⁹ Repšs A. Vai tiesā var atrast taisnību? [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.sorainen.com/index.php?id=10880>

⁷⁰ Turpat

noņēmuma juridiskajai kvalitātei ir neatņemama saikne ar tiesību piemērotāja (Tiesneša) pareizu izpratni un izcilām zināšanām par tiesību avotiem. Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā Miholapa pret Latviju ECT lietai pievienoja arī būtiskas divu tiesnešu atsevišķās domas, kas balsoja pret pieņemto nolēmumu. Ievērojama šo atsevišķo domu pievienošana ir ar to, ka tas parādā, ka ne tika likuma tulkošanas un citos gadījumos tās tiek izteiktas, bet arī lai paustu viedokli par valsts un tās iestāžu atbildību pret konkrēto vērtējamo aspektu. 71 Savukārt lietā Kononovs pret Latviju trīs tiesneši pievienoja savas atsevišķās nepiekrītošās domas „pasvītrojot plašāko starptautiski tiesisko kontekstu”.⁷² Pēc autores domām tas, savukārt, liecina par dažādiem iemesliem un plašām jomām, kāpēc lietai tiek pievienotas tiesnešu atsevišķās domas. M.Mits paužot savu nostāju jautājumā par to, cik kvalitatīvi ir mūsu valsts tiesas spriedumi, atzīmē, ka „uzsverot, ka tiesu spriedumiem jābūt skaidriem, lai ikviens saprastu, kāpēc tiesa nonākusi pie tāda vai cita secinājuma. Mūsu tiesas, viņaprāt, spriedumos galvenokārt koncentrējas uz tiesību normu saturu, bet ne vienlīdzīgi uz metodoloģiju un formu. Tiesneši ir lieli praktiķi tiesību pārzināšanā, taču nereti pietrūkst prasmes un zināšanu, kā šīs tiesību normas piemērot praksē. Otrs aspekts - spriedumos pietrūkst informācijas, kas pamatotu konkrēto tiesas spriedumu. Uzsvars tiek likts uz tiesību normu saturu, atstājot metodoloģiju otrajā plānā. It kā rezultāts var būt pareizs, bet iespējams, ka arī ne”.⁷³ Autore pievienojas iepriekš minētajam apgalvojumam un uzsver, ka Tiesneša atsevišķo domu mērķis nav ietekmēt vai padarīt vājāku konkrēto nolēmumu, bet paust savu individuālo redzējumu, kas nopietnu diskusiju rezultātā nav guvis pietiekami lielu ietekmi. Atsevišķās domas jāpamato uz noteiktiem tiesas sprieduma aspektiem, kas vēl nav pietiekami attīstīti judikatūrā vai nav vēl pilnīgi izanalizēti. Analizējot ir jānorāda arī iemesls (likuma normas piemērošana vai tulkošana), kas traucējusi izdarīt objektīvi pareizus secinājumus un līdz ar to ietekmējusi vai arī nav ietekmējis sprieduma rezultātu. „Kā neliels uzlabojums Civilprocesa likuma atsevišķo domu regulējumā, varētu tikt grozīta civilprocesa likuma 472.panta piektā daļa, paredzot garāku termiņu, kad tiesnesis var iesniegt savas atsevišķās domas. Esošais regulējums paredz 15 dienas un nav skaidrs, kāpēc tieši šāds termiņš, jo „Ievērojot aptuveno spriedumu sagatavošanas termiņu, kas ir vidēji 30 dienas, jādomā, ka tāds pats termiņš ir nosakāms atsevišķo domu iesniegšanai””.⁷⁴

⁷¹ Miholapa pret Latviju. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Strasbūra. 2007. gada 31.maijā [atsauce 03.10.2010.]. Pieejams: <http://www.coe.lv/ect.php?id=18>

⁷² Paporinskis M. Kononovs pret Latviju [atsauce 03.10.2010.]. Pieejams: <http://www.politika.lv/temas/cilvektiesibas/16750/>

⁷³ Belousova R. Cik kvalitatīvi ir mūsu tiesu spriedumi. 2003.gada 8.jūlijā. Jurista Vārds, nr.25/26 (283/284).

⁷⁴ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

Autore secina, ka lai sasniegtu efektīvu likuma tulkojumu un likuma piemērošanu, būtu nepieciešams veikt grozījumus Civilprocesa likumā:

Izdarīt Civilprocesa likumā šādus grozījumus:

1. 472.pantā:

Aizstāt piektajā daļā skaitli „15” ar skaitli „30”.

Autore uzskata, ka šāds grozījums arī nepieciešams, lai tiesnesim būtu lielākas laika rezerves, pilnvērtīgi veikt sava viedokļa argumentāciju. Pēc autores domām tiesu noslogotība ir vērā ņemams aspekts, jo tas traucē tiesnesim pilnībā pievērsties izmantot ar likumu piešķirtās tiesības uzturēt tiesisko taisnību.

2.2. Tiesiskās domas attīstība kā pamatots iemesls

Jebkura nolēmuma pieņemšanās svarīga ir tiesas neatkarība un neieinteresētība lietas iznākumā. Tomēr būtisks ir moments, kad tiesai ir obligāti jānodrošina argumenti (tsk. tiesību doktrīnas, tiesu prakse), kas bijuši par pamatu dodot savu atbildi uz izlemjamo juridisko jautājumu un Jāatbild ar vērtējumu uz visiem būtiskākajiem pušu iesniegtajiem argumentiem, ko puses iesniedz tiesai izvērtēšanai. Vērā ņemamas iebildes, pēc autores domām, varētu būt arī par neatspoguļotu tiesas viedokli par būtiskiem apstākļiem. Interesanti ir iemesli, kādēļ tiesnesis izsaka savas atsevišķās domas, ir vēlme dot iespēju attīstīties tiesiskai domai atsevišķos komplicētos tiesiskos jautājumos. Kā norāda Augstākās tiesas senators A.Laviņš „Kā vēl viens iemesls tam, lai paustu savas atsevišķās domas, konkrētajā gadījumā bija apstākļi, ka Tieslietu ministrijā uzsākts darbs pie Civillikuma Lietu tiesību daļas modernizācijas, kas prasa, lai notiktu plašāka diskusija par aktuāliem lietu tiesību jautājumiem. Tomēr, pats būtiskākais manā darbībā ir tas, lai juristi varētu tālāk attīstīt argumentāciju tiesā par attiecīgā tiesību jautājuma pareizu izpratni”.⁷⁵ Atsevišķo domu paušana, lai sekmētu tiesiskās domas attīstību savā ziņā ir novatoriska darbība. Novatorisks ir skaidrojams kā „Tāds, kas ir jauns (radošajā darbībā)”.⁷⁶ Kā uzsver Augstākās tiesas senators A.Laviņš „Par novatorismu te nav pamats runāt, jo mērķis ir precīza tiesību normās ietvertās likumdevēja gribas atklāšana”.⁷⁷ Tomēr, autore, vēlas vērtēt šo jautājumu nedaudz savādākā aspektā, jo katra darbība, katrs jauns viedoklis ir novitāte savā noteiktā ietvarā. Tas ir līdzīgi kā atklājums par kaut ko esošu, kas paceļ šo pierasto lietu jeb regulējumu savādākā

⁷⁵ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

⁷⁶ Latviešu literārās valodas vārdnīca [atsauce 30.09.2010.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/llvv/>

⁷⁷ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī. [nepublicēts materiāls].

skatu punktā. Katra izdarīta cilvēka darbība vienmēr ir rosinājusi šīs jomas tālāku attīstību, tādejādi veicinot izaugsmi kopumā. Tiesnesis, izsakot savas atsevišķās domas, dod ļoti lielu personisko ieguldījumu progresīvas tiesiskās telpas attīstībā un uzņemas noteiktu atbildību par savu rīcību, un gaida kā tiks novērtēts viņa darbs. Svarīgi, lai viss būtu likumdevēja noteiktajos mērķos, jo tad rezultāts tiesiskās attīstības ceļā arī neizpaliks. Lai pēc iespējas vairāk veicinātu tiesiskās telpas attīstību, būtu jābūt pieejamiem tiesu nolēmumiem, lai varētu sekot līdzi tendencēm un progresam tiesību sistēmā, kā arī izglītot. Kā atzīst Augstākās tiesas tiesnesis A.Laviņš „Uzskatu, ka lielākā daļa Augstākās tiesas spriedumu ~ 70% ir publiskojami, jo tie satur vērtīgu tiesību normu interpretāciju. Atlikušie 30% ir tie spriedumi, kuros Senāts palabo apelācijas instances tiesas kļūdas, un tie nav vērtējami kā būtisks avots tiesiskās domas attīstībai. Savukārt, Senāta spriedumi lietās, kas izskatītas paplašinātā sastāvā, būtu obligāti publicējami”.⁷⁸

Autore secina, ka tiesneša atsevišķās domas, kas tiek pievienotas sabiedrībai būtiskos un tiesību normu komplicētos jautājumos ir jābūt sabiedrībai brīvi pieejamiem.

Kā jau Latvijas tiesnešu ētikas komisija savā komisijas lēmumu skaidrojumā ir atzinusi, ka “konstruktīva kritika veicina tiesneša zināšanu izaugsmi un pilnveidošanos un nav atzīstama par negatīvu viedokļa veidošanās sekmēšanu par Latvijas tiesu sistēmu kopumā vai atsevišķu tiesu”.⁷⁹ Tiesnesis, paužot savas atsevišķās domas, veic noteiktu zinātnisku darbību, un to vērtējot, var izmantot situāciju, kad tiesnešu ētikas komisija sniedza atbildi Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta senatora Jāņa Neimaņa lūgumam izvērtēt vai zinātniskajos rakstos var tikt izmantotas paša autora pārstāvētās tiesas spriedumi, kuri tiek analizēti dažkārt negatīvā aspektā. Komisija konstatēja, ka „zinātniskā darbība, tai skaitā pasniedzēja darbs un zinātnisku rakstu rakstīšana, ir sabiedrības un tiesnešu profesionalitātes paaugstināšanas interesēs un šāda veida darbā ir pieļaujama spriedumu analīze un kritika, un tas vispārēji nerada pretrunas ar ētikas normām.”⁸⁰ Paši demokrātiskas valsts idejas principi nosaka to, ka demokrātija nav atraujama no tiesiskas valsts idejas, kur valsts noteikti nodrošina tiesību pārsvaru savā organizācijā, darbībā un saiknē ar sabiedrību kopumā.⁸¹ Kā par piemēru Augstākās tiesas senators A.Laviņš uzsver, ka „Izšķiroties par atsevišķo domu sagatavošanu, svarīgi ir izvērtēt, cik nozīmīgs sabiedrībai ir konkrētais tiesību jautājums. Piemēram, paužot savas atsevišķās domas lietā Nr. SKC-11/2010, vēlējos darīt zināmu savu skatījumu par to, ka

⁷⁸ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī. [nepublicēts materiāls].

⁷⁹ Tiesnešu ētikas komisijas lēmums. [atsauce 2010.gada 21.oktobrī]. Peejams: http://www.tiesas.lv/files/Ētikas_komisijas_lēmumi/etikas_komisijas_atzinums_12.06.09.pdf

⁸⁰ Tiesnesis drīkst kritizēt. 2008.gada 29.jūlijā. Jurista Vārds, nr. 28(533).

⁸¹ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 121.-122.lpp.

noziedzīgi iegūtu mantu nevar paturēt labticīgs ieguvējs. Uzskatu, ka manas atsevišķās domas apelācijas instances tiesā netiks vērtētas kā judikatūras sastāvdaļa, bet gan varētu tikt izmantotas lietas atkārtotā izskatīšanā pēc būtības”.⁸² Jurista (Tiesneša) darbs ir nopietns, bet arī radošs process. Savdabīgi par jurista īpašībām salīdzinot tās ar kolekcionāru ir teicis Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kūtris, uzsverot, ka „Lai gan juristam un kolekcionāram noteikti piemīt vairākas kopīgas īpašības. Piemēram, vēlme pēc kārtības. Neviena kolekcija nebūs baudāma, ja tajā valdīs haoss. Kolekcija ir tad, ja es zinu, kas man ir un ar ko gribu to papildināt... Tāpat gan kolekcionāram, gan juristam nepieciešama arī precizitāte”.⁸³ Protams, nevar neuzsvērt aspektu par to, kā uz tiesneša atsevišķo domu izpaudumu skatās tie tiesneši ar ko kopā tika pieņemts konkrētais nolēmums. „Cilvēku darbībā, domāšanā un visā dzīvē ir daudz parādību, kas prasa novērtējumu....Ētika vērtē gan cilvēka domāšanu, gan darbību no tikumiskā viedokļa... Tāpat ētikas uzdevums ir piedāvāt cilvēkam tikumības normas, sekmēt apgūtā apzināšanos, izvērtēšanu, dot cilvēkam impulsus šo normu piepildīšanai un raudzīties, ciktāl cilvēks šīs normas piepilda savos **vārdos, domās un darbos**”.⁸⁴ AT Senatora A.Laviņa atsevišķās domas lietā Nr. SKC–11/2010 tika paustas 2010.gada 2.jūlijā, nav vēl izkristalizējies kāds kopējs vērtējums šim tiesneša solim, jo „Latvijas īpatnība, manuprāt, izpaužas tajā apstākļi, ka mums līdz šim trūkst tradīciju un vispārējas diskusijas par uzvedības un ētikas jautājumiem. Parasti tā ir neformāla kurnēšana bez precīza mērķa un rezultātiem, turklāt šo jautājumu nopietnai apspriešanai trūkst noteiktas procedūras un apspriešanas mehānisma”.⁸⁵ Pēc autores domām, šāds solis ir vērtējams visnotaļ pozitīvi, jo „Patiesi brīvs ir tas”, teica Ruso, „kurš vēlas to, ko var paveikt, un dara to ko vēlas”.⁸⁶ Kā uzsver AT senators A.Laviņš „Atsevišķo domu izteikšana nav vērtējama kā neētiska tiesneša rīcība. Tiesneši ir iecelti amatā, lai realizētu pareizu likuma tulkojumu un pareizu tā piemērošanu”.⁸⁷ Autore vēlas akcentēt L.Liepas skatījumu uz šo diskutablu ētikas jautājumu un definē, ka „Juridiskā ētika kā akadēmiska disciplīna un, var teikt, arī kā profesionālie noteikumi ir attīstījušies vairāk Amerikā nekā Eiropā. Taču to ir pārņēmušas arī vairākas Eiropas valstis. Šī tradīcija no ētikas kā morāles disciplīnas, kas nošķir labo no ļaunā, nodala profesionālo ētiku kā regulatīvu instrumentu jeb uzvedības noteikumus noteiktā profesijā. Šādi profesionālās uzvedības noteikumi ir arī juristu ētika. Tās mērķis ir nodrošināt juridisko profesiju, tai skaitā ne tikai brīvo

⁸² Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

⁸³ Kūtris G. Intervija „Jurists, kurš uzticīgs likumam un gladiolām”. 2007.gada 11.oktobrī. Jurista Vārds, nr. 37(490).

⁸⁴ Aut. Izd. Rīgas Metropolijas kūrīja. 1998. , 131 lpp

⁸⁵ Tiesnešu un advokātu ētika, uzvedība un atbildība. 2006.gada 4.jūlijā. Jurista Vārds, nr.26 (429).

⁸⁶ Berlins J. Četras esejas par brīvību. Rīga: Sprīdītis, 2000., 185.lpp.

⁸⁷ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].

juridisko profesiju, bet, kas man liekas īpaši vērtīgi, arī publisko juridisko profesiju, kādi ir tiesneši un prokurori, darbību atbilstoši ne tikai likumam, bet arī atbilstoši sabiedrības priekšstatiem par vērtībām. Ētika ir vispārēja, un tās izpausmes ir gan reliģijā, gan dažādos sociālos priekšstatos, bet profesionālā ētika, šai gadījumā - jurista ētika, ir regulatīvs instruments, ar kuru sabiedrības vērtības tiek pielāgotas ikdienas darbam. Tomēr nevar aprobežoties arī tikai ar šo vērtību jautājumu. Jurista ētikas jautājumu loks ir plašāks: tās ietvaros var regulēt pat juristu uzvedību sabiedrībā ārpus darba laika, kam ar ētiku it kā tieša sakara nav un kas drīzāk ir jautājums par priekšstatiem par profesiju - kā ir jāuzvedas juristam, lai viņš cienīgi reprezentētu savu profesiju”.⁸⁸ Autore secina, ka tiesnesis izmantojot CPL noteiktās tiesības paust savas atsevišķās domas nepārkāpj ētikas normas, jo izpilda likumdevēja uzdoto uzdevumu- spriest objektīvi un taisnīgi, vadoties pēc iekšējās pārliecības un profesionālās kā arī dzīves pieredzes.

---

⁸⁸ Bičkovičs I., Guļāns A., Kučs A., Kūtris G., Liepa L. Diskusija „Kur sākas un kur beidzas tiesneša vārda brīvība”. 2004.gada 12.oktobrī. Jurista Vārds, nr.39 (344).

3. TIESNEŠA TIESĪBAS PUBLISKOT SAVU VIEDOKLI

Tiesnešu tiesības ir jautājums, kurš vispusīgi pētīts un attīstīts ģermāņu tiesību grupā. Ir novērojama dažāda izpratne starp kontinentālās Eiropas un anglosakšu loku tiesībām. Autore skaidro jēdziena **tiesības** nozīmi kā „Valsts noteiktas vai sankcionētas uzvedības normas, izturēšanās obligāti noteikumi, to kopums, kurš ir ietverts valsts varas orgānu aktos (piemēram, likumos) un kura izpildi nodrošina valsts ar piespiedu līdzekļiem”.⁸⁹ Autore izsaka savu viedokli, ka nepieciešams aplūkot, kā interpretēt tiesneša tiesības jēdziena **tiesnešu tiesības** izpratnē. Jēdziens tiek skaidrots, kā „Ar tiesnešu tiesībām apzīmē tiesas spriedumos(motīvu daļā) formulētus vispārīgus tiesību noteikumus, kas nepastāv kā likumu vai ieradumu (paražu) tiesību noteikumi, bet kas var tikt piemēroti, lai izšķirtu citus līdzīgus (likumā tieši neregulētus) dzīves gadījumus.”⁹⁰ Tomēr autore pilnībā nepiekrīt šim formulējumam un vēlas skatīt tiesnešu tiesības tādā aspektā, kā tiesības, ko likumdevējs ir piešķīris vai ietvēris tiesību normā, lai realizētu savu tiesisko mērķi. Piemēram, „Vācijas un Šveices tiesību zinātnē tiek pausts uzskats, ka ar jēdzienu „tiesnešu tiesības” tiek apzīmētas pavisam atšķirīgas, strukturāli strīdīgas parādības tiesību jaunrades un tiesību tālākveidošanas robežlaukumā”.⁹¹ Autore uzskata, ka ir vērtējams vai šis tiesnešu tiesības publiskot savu viedokli neapdraud tiesisko mieru, noteiktību, kam ir jāiestājās brīdī, kad tiek pasludināts tiesas spriedums. Jo pamatā, indivīdi vērsoties tiesā un it īpaši nonākot līdz Augstākās tiesas Senāta paplašinātajam sastāvam cer, ka viņu tiesiskie strīdi tiks atrisināti un būs pilnīgi taisnīgi. Autore uzskata, ka šī tiesnešu tiesība publiskot savas atsevišķās domas ir leģitīma, jo tā savā veidā konkretizē likuma tulkojumu, un iespējams nākotnē arī var būt par pamatu likuma papildinājumam vai labojumam, kas savukārt attīsta tiesību tālākveidošanu. Tiesnešu tiesības paust savas atsevišķās domas var būt arī likuma ietvarus pārkāpjoša tiesību tālākveidošana, pierādot ar saviem argumentiem, ka likumā ir robi („robs” nozīmē kaut ko trūksyošu, kura eksistenci mēs patiesībā sagaidām”⁹²), kurus būtu nepieciešams aizpildīt. Likuma labojums kā pamatots iemesls tiesneša atsevišķo domu paudums nebūtu pieņemams kā būtisks un pamatots iemesls, tomēr kāpēc, lai tiesnešiem nebūtu tiesības paust savu viedokli par nepieciešamajiem labojumiem likumā. Tāpēc nevar nepiekrīt uzskatam, ka „Pēc tiesību teorijas un pēc idejas tiesnešiem būtu jāseko, kā likumus pilda, nevis jālabo likumus. Ir pareizi, ka specifisku likumu veidošanā, kā procesuālie likumi, piesaista tiesnešus, vismaz projektu

⁸⁹ Latviešu literārās valodas vārdnīca [atsauce 26.10.2010.]. Piejams: <http://www.tezaurs.lv/llvv/>

⁹⁰ Kalniņš E. Tiesību tālākveidošana. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. Meļķiķis E. (Zin. red.) Rīga:Latvijas Universitāte, 2003., 171.lpp.

⁹¹ Neimanis J. Tiesību tālākveidošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006.,19.lpp.

⁹² Turpat. 55.lpp.

izstrādē”.⁹³ Pēc autores domām, tāds solis varētu tikt īstenots, neizmantojot tiesneša atsevišķo domu regulējumu civilprocesa izpratnē, bet gan veicot individuālu zinātnisko darbību. Tātad tiesnešiem, lai publiskotu savu viedokli par konkrētās lietas nolēmumu vai likuma normu tulkojumu un piemērošanu, nav jāizmanto Civilprocesa likumā paredzētās tiesības.

Kā, piemēram, 2007. gada 17. decembrī, Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta senators Z. Gencs ir izteicis savu viedokli par Ģenerālprokuratūras prokuroru grupas 2007. gada 29. novembra atzinumu par pārbaudes rezultātiem un Augstākās tiesas plēnuma izveidotās darba grupas 2007. gada 30. novembra ziņojumu par ētikas normu pārkāpumiem tiesnešu rīcībā. Senators ir izmantojis tiesnešu tiesības publiskot savu viedokli par tiem jautājumiem, kas skar šajā lietā viņu personīgi.⁹⁴ Autore vērtē šo soli kā pozitīvu un tas arī parāda to, ka tiesnesis nebaidās paust un argumentēt savu viedokli, jo seko principam, ka taisnība ir jānoskaidro.

„Tiesiska valsts ir ne tikai viena no sociālajām vērtībām, kas nostiprina cilvēcisko nākotni un taisnīgumu, bet arī praktisks institūts personas brīvības, goda un cieņas nodrošināšanai un aizsardzībai, līdzeklis cīņai ar birokrātiju un tautvaldības īstenošanas forma”.⁹⁵ Autore ar šo citātu vēlas uzsvērt, ka tiesneša tiesības brīvi izmantot likumā paredzētās tiesības ir rādītājs tiesiskas valsts klātbūtnei. Respektīvi, tiesnesis ir ne tikai tiesnesis kā amats, tas ir arī indivīds- sabiedrības sastāvdaļa. Likumdevējs radot dažādas tiesību normas, ar tām piešķirot tiesnesim tiesības un uzliekot pienākumus, atcerās, kad tiesnesis ir arī indivīds un tas nedrīkst būt atrauts no sabiedrības, kā arī nedrīkst pārmērīgi ierobežot viņa brīvību un tiesības kā sabiedrības loceklim. Latvija ir demokrātiska valsts, kas vadoties pēc demokrātijas pamatprincipiem, cenšas pēc iespējas mazāk aizskart indivīdu tiesības, realizē savu varu, lai saniegtu leģitīmus mērķus. Tātad, sākotnēji tiesneša atsevišķās domas izpaušmes tiesības tiek piešķirtas Satversmes tiesas tiesnešiem, kā pašai augstākajai un valstiski nozīmīgākajai tiesu institūcijai. Likumdevējs vērojot to pozitīvo efektu (zinātniskās domas attīstība, diskusijas), ko ir nesis minētais regulējums Latvijai, piešķir līdzīgas tiesības arī Augstākās tiesas kasācijas instances paplašinātajam sastāvam. Pēc autores domām, likumdevējs šādi ir nodrošinājies, ka bez pamatota un svarīga iemesla tiesnesis savas atsevišķās domas neizteiks, jo apzinās, ka nonāks uzmanības lokā un tiks vērtēts, kā arī var notikt šo atsevišķo domu atspēkojums. Protams, šādu iespēju likumdevējs nav regulējis likumā, bet ņemot vērā juridiskās telpas dalībnieku iespējamās diskusijas, šāds solis var

---

⁹³ Ose L. Tiesnesis ar mugurkaulu: fakti un viedokļi par tiesneša tēlu [atsauce 28.10.2010.]. Pieejams: <http://www.dialogi.lv/article.php?id=2526&t=1&rub=0>

⁹⁴ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta senatora Z. Genca viedoklis [atsauce 28.10.2010.]. Pieejams: www.at.gov.lv/files/docs/plenum/genca%20viedoklis.doc

⁹⁵ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 174.lpp.

tikt sperts. Nav svarīgi arī, kā šis viedoklis par tiesneša atsevišķajām domām tiks nosaukts, vai kādās publikācijās tiks ietverts (piem. pētījums vai uzstāšanās zinātniskā konferencē), bet tas var tikt izpausts. Un tās arī ir tiesneša (jurista, tiesību filozofa) tiesības publiskot savu viedokli, jo tā nav kritika, bet gan tiesiskās domas attīstība. Šādu soli jābūt gataviem sagaidīt tiem tiesnešiem, kuri pauž savas atsevišķās domas- tās nav absolūtas un nepapildināmas. Interpretējot tiesnešu atsevišķās domas aspektu abstraktākā plānā, ir atzīmējamas filozofa J.Hābermasa (Jürgen Habermas – vācu val.) skatījums, kurā ir uzsvērts, ka sabiedrībai ir tiesības zināt par tiesas darbību, un tādēļ Tiesa nav izolējama no tās. Protams „Hābermasa teorijas radikāli demokrātiskā ievirze, pastāvot uz to, ka modernajā sabiedrībā visiem lēmumiem ir jātiek pieņemtiem indivīdu brīvas komunikācijas ceļā, kur principiāli izšķirošs ir vienīgi argumenta spēks; meklējumi pēc racionāla sabiedrības iekārtojuma pamatojuma un tā rašana brīvā starppersoniskā valodiskā komunikācijā ir acīmredzams apliecinājums centieniem sabiedrībā nodrošināt sistēmai lojālas iekšējas opozīcijas un racionālu diskusiju sfēru, kas kopumā to tikai spēcina”⁹⁶ ir piemērojama un attiecināma arī uz tiesnešu atsevišķās domas regulējumu. Tas apliecina atklātību, brīvību izteikties un veicināt judikatūras attīstību. Šāds demokrātijas veidols tikai daļēji tiek piemērots Eiropas Kopienų tiesā, kur katrs no iztiesāšanas sastāva tiesnešiem var ierosināt veikt grozījumus, tomēr atsevišķās domas netiek norādītas pie sprieduma. Tiesneša atsevišķās domas publicēšana uzskatāma par ieguldījumu tiesu prakses attīstībā, jo ir nolēmumu neatņemama sastāvdaļa. Jēdzienu viedoklis jāsaprot kā “Uzskats, izpratne (par ko), arī attieksme (pret ko)”⁹⁷ Jau Romāņu - ģermāņu tiesību saimes valstīs tiesu prakse definēta kā tiesību palīgavots, jo tas būtībā attiecas uz konkrētu lietu, tātad arī motivācija ir bez noteikta rakstura. Galvenā vērtība ir, lai cilvēki varētu saprast vispusīgāk tiesisko normu. Tas palīdz iegūt pilnīgāku un stabilāku izpratni par tiesību normas tulkošanu un dažādo interpretāciju. Domājams, ka Tiesnesi jūtas atbildīgs izpaust savas atsevišķās domas, jo kā profesionālis vēlas akcentēt, ka ir līdz galam izvērtējis visus iespējamus pareizā lēmuma pieņemšanas veidus. Šajā momentā pārējiem nolēmuma tapšanā iesaistītajiem tiesnešiem ir jāsaprot, ka netiek apstrīdēts viņu kompetentais viedoklis, bet gan meklēti alternatīvi risinājuma ceļi izrādot profesionālu iniciatīvu.

Tomēr AT senators A.Laviņš pauž viedokli, „ka vienīgais iemesls, lai tiesnesis paustu atsevišķās domas, ir sniegt savu viedokli par likuma tulkojumu un tā pareizu piemērošanu”.⁹⁸

---

⁹⁶ Grumolte I. Intelektuālu politiskā loma un atbildība: Jirgens Hābermāss un Mišels Fuko [atsauce 05.10.2010.]. Pieejams: http://szf.lu.lv/files/petnieciba/Alternativa/1_numurs_2009/Grumolte_final.pdf

⁹⁷ Latviešu literārās valodas vārdnīca [atsauce 30.09.2010.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/llvv/>

⁹⁸ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī. (nepublicēts materiāls)

Autore uzskata, ka minētais apgalvojums ir pareizs, bet no tā izriet arī tiesneša tiesības publiskot savu viedokli, ja tiesnesis vērtējot konkrētās lietas apstākļus, izvirzītos argumentus var saskatīt, ka ir iespējams vai būtu jābūt savādākam tiesību normas tulkojumam un tā piemērošanai. Diskusijā „Kur sākas un kur beidzas tiesneša vārda brīvība I.Bičkovičs atzina, ka „ Jā, tiesnesim ir vārda brīvība, par to nevienam nav šaubu. Taču visos dokumentos, kur tā ir nostiprināta, ir arī atruna: tiesnesis drīkst šīs tiesības izmantot tikai tiktāl, lai neciestu tiesneša cieņa un gods, tiesas objektivitāte un tiesu sistēmas neatkarība. Tā ir tā visas diskusijas nagla”.⁹⁹

Savukārt skatot šo jautājumu nākotnes aspektā L.Liepa: uzsver “Es gribētu minēt kādu, manuprāt, ļoti spilgtu piemēru. Tas ir pasaulē labi pazīstamais tiesību teorētiķis, Amerikas tiesnesis Ričards Pozners. Nebija pagājis mēnesis, kopš Amerikas Augstākā tiesa bija pieņēmusi savu diezgan mīksto spriedumu Floridas balsu skaitīšanas lietā, ar kuru tika apstiprinātas Džordža Buša tiesības tikt ievēlētam par ASV prezidentu, kad Pozners, kurš ir zemāka ranga tiesnesis, publicēja iznīcinošu kritiku par Augstākās tiesas spriedumu”.¹⁰⁰ Pēc autores domām, šis piemērs sasaucas ar Augstākās tiesas senatora A.Laviņa viedokli, ka “jāuzsver, ka tiesību normai, kas paredz tiesības pievienot tiesas spriedumam atsevišķās domas, nevajadzētu kļūt par bieži piemērojamu, jo ar to tā varētu zaudēt savu nozīmību. To vajadzētu piemērot izņēmuma gadījumos, - kad lietā izšķirams komplicēts, sabiedrībai nozīmīgs civiltiesību jautājums”.¹⁰¹ Pēc autores domām, noderīgi ir salīdzināt regulējumu likumā ”Par Satversmes tiesu” un Civilprocesa likumā tiesneša atsevišķās domas regulējuma formulējumu. Tātad, likumā ”Par Satversmes tiesu” 30.panta sestajā daļā ir teikts, ka „Tiesnesis, kurš balsojis pret viedokli, kas izteikts spriedumā, izsaka rakstveidā savas atsevišķās domas, kuras pievieno lietai, bet tiesas sēdē tās nepaziņo”. No šīs likuma normas izriet, ka atsevišķās domas tiek lietā pievienotas rakstveidā un tās nepaziņo tiesas sēdē. Savukārt Civilprocesa likuma 472.panta piektajā daļā nosaka, ka „Senators, kuram, lietu izskatot Senāta paplašinātajā sastāvā, bijis atšķirīgs viedoklis par likuma tulkojumu vai likuma piemērošanu, 15 dienu laikā pēc sprieduma pilna teksta sastādīšanas ir tiesīgs rakstveidā izteikt savas atsevišķās domas, kas pievienojamas lietai”. Autore vēlas vērst uzmanību uz apstākli, ka Satversmes tiesas tiesnesim, kas balsojis pret, ir obligāti jāizsaka savas atsevišķās domas (pienākums), savukārt, Senatoram tiek dotas tādas tiesības (īstenot pienākumu realizēt tiesisko „jābūtību”). Tomēr, abās analizējamās tiesību normās ir arī kopīgs moments, respektīvi, tiesneša

---

⁹⁹ Bičkovičs I., Guļāns A., Kučs A., Kūtris G., Liepa L. Diskusija „Kur sākas un kur beidzas tiesneša vārda brīvība”. 2004.gada 12.oktobrī. Jurista Vārds, nr.39 (344).

¹⁰⁰ Turpat

¹⁰¹ Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī. [nepublicēts materiāls].

atsevišķās domas netiek paziņotas tiesas sēdē. Cits jautājums vai ar esošo Civilprocesa likuma regulējumu, kas paredz, ka pēc sprieduma pilna teksta sastādīšanastiesnesis var pievienot savas atsevišķās domas tas būtu iespējams. Pēc autores domām, likumdevējs ar šādu regulējumu, netieši novirza iespēju jebkādā veidā, tomēr ietekmēt tiesas spiedumu, jo nevar ar savu rakstisko argumentāciju iepazīstināt Senāta paplašināto sastāvu.

Neskatoties uz ierobežojumiem Civilprocesa likumā, autore uzskata, ka tikai izmantojot tiesību normas dotās iespējas ir nosakāma to tiesiskā vērtība. Ja dotā likumdevēja iespēja netiktu izmantota, tad tai nebūtu nozīmes (tā būtu mirusi tiesību norma), tā pati par sevi ir aicinājums atklāt, vairāk izziņāt, izprast un attīstīt. Likumdevējs radot tiesību normas ir paredzējis cilvēciskā faktora tendenci- meklēt, risināt, izprast un sekot attīstībai, jo katrā no mums ir tieksme jeb vēlme izziņāt to īsto un vienīgo patiesību.

1.tab.

Tiesneša atsevišķās domas mērķi un to pozitīvie un negatīvie aspekti.

Mērķis	Īsteno tiesisko „jābūtību”			
Mērķa auditorija	Pozitīvais aspekts		Negatīvais aspekts	
Lietas dalībnieki	Uzskatāmi demonstrē tiesību principu it īpaši taisnīguma un objektivitātes principu ievērošanu.	Attiecas tieši	Rada šaubas par tiesiskās telpas vienotību un grauļ autoritāro uzticību AT kasācijas instancei, rada diskusijas	Attiecas tieši
Tiesiskā realitāte	Dod iespēju attīstīties zinātniskām diskusijām, domām juristu vidū	Attiecas tieši	Satricina esošo tiesisko mieru, nav nosakāma tā ietekme nākotnē	Attiecas tieši
Tiesiskās telpas dalībnieki un sabiedrība	Interesentiem ir iespēja attīstīt savu viedokli konkrētā jautājumā. Sabiedrība uzzina par tiesneša atsevišķās	Attiecas netieši	Nav nosakāms, vai tas varētu ietekmēt sabiedrības daļu, kas paši neseko līdzī situācijai tiesību	Attiecas netieši

	domas izpaušmes iespēju.		sistēmā.	
Likumdevējs	Tiek izpildīts likumdevēja mērķis.	Attiecas tieši	Uzreiz nav novērtējams, cik kvalitatīvi tas izdarīts un vai nesīs būtiskas pārmaiņas nākotnē tiesību normu izstrādē.	Attiecas tieši
Mērķis	Tiesiskās domas attīstība			
Mērķa auditorija	Pozitīvais aspekts		Negatīvais aspekts	
Lietas dalībnieki	Ja lieta tiek atgriezta pārskatīšanai, tad ir iespēja, ka tiesa interpretējot strīdīgās tiesību normas ņems vērā tiesneša atsevišķās domas.	Attiecas tieši	Ja lieta tiek atgriezta pārskatīšanai, tad ir iespēja, ka tiesa interpretējot strīdīgās tiesību normas neņems vērā tiesneša atsevišķās domas.	Attiecas netieši
Tiesiskā realitāte	Dod ieguldījumu tiesību piemērotājiem vērtēt un to papildināt vai apstrīdēt.	Attiecas tieši	Nav nosakāms vai notiks tālāka attīstība.	Attiecas Tieši
Tiesiskās telpas dalībnieki un sabiedrība	Dod cerību pēc iespējas taisnīgāku likumu izveidei.	Attiecas tieši	Nav iespējams prognozēt vai taisnīgāki likumi viem liksies taisnīgāki.	Attiecas Tieši
Likumdevējs	Tiek dots tiesību materiāls vērtēšanai.	Attiecas tieši	Var tikt neizmantots.	Attiecas Tieši
Mērķis	Taisnīgs likuma tulkojums un likuma piemērošana			
Mērķa auditorija	Pozitīvais aspekts		Negatīvais aspekts	
Lietas dalībnieki	Dod iespēju redzēt	Attiecas	Rada šaubas par to,	Attiecas

	dažādus viedokļus par tiesību normu tulkojumu, ņemot vērā katras lietas specifiskos apstākļus.	tieši	principu, ka visiem likums ir vienāds	Tieši
Tiesiskā realitāte	Izraisa pārdomas par tiesneša tiesībām īstenot sev ar likumu uzliktos pienākumus.	Attiecas tieši	Nav vienota viedokļa par to, vai šāds solis vērtējams pozitīvi un nav savā ziņā licis vilties Seanāta paplašinātā sastāva senatoriem.	Attiecas Tieši
Tiesiskās telpas dalībnieki un sabiedrība	Dod iespēju apzināties, ka likums kaut arī ir „akmenī kalts”, tomēr var tikt tulkots dažādi.	Attiecas netieši	Neveicina uzticību likumdevējam un tiesu sistēmai kopumā.	Attiecas Tieši
Likumdevējs	Tiesnesis izmanto dotās tiesības, cenšas iespējami labāk un taisnīgāk pielietot uzliktos pienākumus piemērojot likuma normas.	Attiecas tieši	Nav negatīva aspekta.	Attiecas Tieši

[sastādīja autore]

Ar tabulā apkopoto informāciju par tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā, autore vēlas uzsvērt, ka nav stingri nodalāma šī regulējuma pozitīvā un negatīvā ietekme. Tas secināms no tā, ka visi minētie mērķi ir savstarpēji saistīti un papildinoši, kas, savukārt, dod iespēju tiesnesim pielietot savas profesionālās kompetences, lai realizētu to vienīgo mērķi, kādēļ tiesas vispār pastāv. Šis mērķis ir taisnīga strīdu atrisināšana, un tiesneša atsevišķās domas ir instruments, lai to pēc iespējas pilnīgāk izdarītu. Un, ja tas neietekmē konkrētās lietas spriedumu, tad tas noteikti ietekmēs tiesību sistēmas attīstību.

Tiesību normai nevajadzētu kļūt par bieži piemērojamu, jo ar to tā varētu zaudēt savu nozīmību. Pēc autores domām, lai saglabātu normas unikālo un autoratīvo spēku, nepieciešams, pilnībā izvērtēt tās piemērošanas iemeslus. Tas sasniedzams nosakot kritērijus, kādam no kuriem

jāatbilst, lai tiesnesim būtu pamatots iemesls paust savas atsevišķās domas. Kritēriji nosakāmi ar grozījumiem Civilprocesa likumā:

Izdarīt Civilprocesa likumā šādus grozījumus:

1. 472.pantā:

papildināt pantu ar jaunu sesto daļu šādā redakcijā: „**(6) Lai izpildītos Senatora tiesības pievienot atsevišķās domas, jāatbilst kādam no kritērijiem: 1) Diskutablā tiesību norma nav iepriekš analizēta tiesneša atsevišķajās domās vai ir diametriāli pretējs viedoklis par tās piemērošanu un/vai analīzi, 2) Tiesību normas aktualitāte; 3)Precedentu tiesību raksturs.**”;

uzskatīt līdzšinējo piekto daļu par septīto daļu.

Autore uzskata, ka ar šādiem CPL grozījumiem netiks ierobežotas tiesneša tiesības brīvi paust savas atsevišķās domas, tomēr tikai nozīmīgas atsevišķās domas tiks pievienotas tiesas nolēmumam un var tikt pielīdzinātas tiesību doktrīnai. Tomēr, jebkuram tiesnesim par jebkuru spriedumu ir tiesības paust savu individuālo viedokli un to var vērtēt kā ieguldījumu zinātniskajā jomā. Jebkura diskusija nes sevī pozitīvu aspektu- tā atraisa un pilnveido tiesīko telpu no steriotipiem un stagnācijas.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

- 1) Ar minētās normas ieviešanu likumdevējs dod iespēju plašāk attīstīties tiesiskajai domai, un ir veids, kādā var sekmēt tiesību normās ietvertās „jābūtības” īstenošanu tiesiskajā realitātē.**

Pēc autores domām šis likumdevēja regulējums ietver sevī psiholoģisku nozīmi, jo tiesību atziņu, argumentāciju publikācija noteikti vērstu visu tiesību praktiķu - piemērotāju profesionālo uzmanību uz jurisprudences attīstību, un tas, savukārt, pozitīvi attīstītu zinātnisko darbību tiesiskajā realitātē. Lai veiksmīgi spētu izpildīt noteikto mērķi, tiesiskajā telpā iegūtās atziņas ir jāņem vērā tiesību normas piemērošanas gaitā, gan arī likumdevējam to jaunradē. Tāpēc tiesnešiem savās atsevišķās domās būtu jāiekļauj norāde uz tiesību normas mērķa noskaidrošanas nepieciešamību.

- 2) Atsevišķās domas ir pielīdzināmas tiesību doktrīnai.**

Autore uzskata, ka vērtējot no tiesību teorijas viedokļa, secināms, ka atsevišķās domas ir pielīdzināmas tiesību doktrīnai. Rezultātā, tiktu izveidota jauna tiesību doktrīna, kas būtu vērtīgs tiesību avots, jo radītu tiesību pamatprincipus un jēdzienus, respektīvi, precīzāk definētu un izskaidrotu arī vispārējos tiesību principus. Tāpēc, tulkojot šo tiesību doktrīnu, ir jādomā par iekļaujamām metodēm, kas atbalstītu likumu tulkošanu un līdz ar to palīdzētu vispusīgāk izpētīt tiesības. Lai to panāktu, tiktu izmantotas atsauces uz šo tiesību doktrīnu.

- 3) Atsevišķo domu iesniegšanai būtu nepieciešams noteikt vismaz 30 dienu termiņu - analogiski kā spriedumu sagatavošanas termiņu.**

Autore uzskata, ka šāds risinājums ir panākams grozot Civilprocesa likumu:

Izdarīt Civilprocesa likumā šādus grozījumus:

1. 472.pantā:

Aizstāt piektajā daļā skaitli „15” ar skaitli „30”.

Autore uzskata, ka šāds grozījums arī nepieciešams, lai tiesnesim būtu lielākas laika rezerves, pilnvērtīgi veikt sava viedokļa argumentāciju. Pēc autores domām, tiesu noslogotība ir vērā ņemams aspekts, jo tas traucē tiesnesim pilnībā pievērsties izmantot ar likumu piešķirtās tiesības uzturēt tiesisko taisnību.

4) Tiesību normai nevajadzētu kļūt par bieži piemērojamu, jo ar to tā varētu zaudēt savu nozīmību.

Pēc autores domām, lai saglabātu normas unikālo un autoratīvo spēku, nepieciešams, pilnībā izvērtēt tās piemērošanas iemeslus. Tas sasniedzams nosakot kritērijus, kādam no kuriem jāatbilst, lai tiesnesim būtu pamatots iemesls paust savas atsevišķās domas. Kritēriji nosakāmi ar grozījumiem Civilprocesa likumā:

Izdarīt Civilprocesa likumā šādus grozījumus:

2. 472.pantā:

papildināt pantu ar jaunu sesto daļu šādā redakcijā: „**(6) Lai izpildītos Senatora tiesības pievienot atsevišķās domas, jāatbilst kādam no kritērijiem: 1) Diskutablā tiesību norma nav iepriekš analizēta tiesneša atsevišķajās domās vai ir diametriāli pretējs viedoklis par tās piemērošanu un/vai analīzi, 2) Tiesību normas aktualitāte; 3)Precedentu tiesību raksturs.**”;

uzskatīt līdzšinējo piekto daļu par septīto daļu.

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba autore ir Zane Meiersone. Bakalaura darba tēma ir „Tiesneša atsevišķās domas regulējumus civilprocesā.”

Darbs sastāv no ievada, trīs daļām, divām apakšnodaļām, kopsavilkuma un izmantotās literatūras, un juridisko aktu saraksta.

Bakalaura darba mērķis ir: veikt analīzi par tiesnešu atsevišķās domas regulējuma mērķi, nozīmi un attīstību Latvijas tiesību sistēmā. Uzmanība tiks vērsta uz tiesneša atsevišķās domas kā tiesību normas attīstības vispārējo vēsturi un tās nozīmi Latvijā.

Bakalaura darba struktūra ir veidota tā, lai gūtu vispārējo priekšstatu par tiesneša atsevišķās domu regulējumu civilprocesā, akcentējot tiesneša lomu tajā. Darba struktūrā atspoguļotas un izvērtētas tiesību teorijas nostādnes, analizētas publikācijas un demokrātiskas valsts principi, kas sevī iekļauj tiesnešu neatkarību un taisnīgumu. Pētījuma veikšanas procesā tiks apzināti un analizēti gan Latvijas tiesību avoti, gan starptautiskie tiesību akti, kas regulē tiesneša profesionalitātes, ētikas, darbības jomas, kā arī, izmantojot rūpīgu atlasī, pētījumā tiks izmantoti interneta resursi. Pamatojoties uz iegūtajiem izpētes un analīzes rezultātiem, tiks izstrādāti priekšlikumi, risinājumi problēmu jautājumiem, kas saistīti ar tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā. Bakalaura darbā tiks izmantota dažāda veida literatūra (kopā 40 avoti), normatīvie akti (kopā 10) un juridiskās prakses materiāli (kopā 6), darba apjoms ir 46 lpp.

SUMMARY

Bachelor thesis author is Zane Meiersone. Bachelor thesis topic is "Regulation of Judge`s Seperate Idea in the Civil Process".

The work consists of an introduction, three parts, two sub-sections, and summary of literature and legal instruments to the list.

Bachelor's job target is to: conduct an analysis of judges' individual thoughts regulatory objectives, role and development of the Latvian legal system.

Attention will be focused on the judge's individual opinion as a law of development of general history and its role in Latvian.

Bachelor's work is structured so as to obtain the overall picture of the judge's dissenting opinion in the civil procedure rules, emphasizing the judge's role in it. Work structure are reflected in legal theory and evaluated approaches to analysis and publication of democratic principles, which includes judicial independence and fairness. The survey process will be identified and analyzed both the Latvian sources of law, and international laws governing the judge's professionalism, ethics, scope, and through careful selection, the study will make use of Internet resources. Based on the findings of research and analysis, will develop proposals for solutions to problem issues related to the judge's separate opinion in the civil procedure rules.

Bachelor's work will be used for different types of literature (a total of 40 sources), laws (of 10) and practice materials (of 6), the volume is 46 p.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra

1. Aigars G., LR Augstākās tiesas tiesnesis intervijā „Cik neatkarīgi un kvalificēti ir tiesneši” 2001.gada 6. marts, Jurista Vārds, nr.6 (199).
2. Belousova R. Cik kvalitatīvi ir mūsu tiesu spriedumi. 2003.gada 8.jūlijā. Jurista Vārds, nr.25/26 (283/284)
3. Berlins J. Četras esejas par brīvību. Rīga: Sprīdītis, 2000.
4. Bičkoviča I. uzruna Senāta 90. jubilejā 2008.gada 19.decembrī [atsauce 01.10.2010.]. Pieejams:
<http://www.at.gov.lv/lv/information/about-notable-events/2008/200812/?print=1&page=1>
5. Bičkovičs I., Guļāns A, Kučs A., Kūtris G., Liepa L. Diskusija „Kur sākas un kur beidzas tiesneša vārda brīvība”. 2004.gada 12.oktobrī. Jurista Vārds, nr.39 (344).
6. Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga : Autora izdevums, 1933.
7. Gencs Z. AT Senāta Civillietu departamenta senatora viedoklis [atsauce 28.10.2010.]. Pieejams: www.at.gov.lv/files/docs/plenum/genca%20viedoklis.doc
8. Guļāns A. Augstākās tiesas attīstība: evolūcija, revolūcija vai normatīvā nolemība. , 2005.gada 18.oktobrī. Jurista Vārds, nr.39 (394).
9. Grumolte I. Intelektuāļu politiskā loma un atbildība: Jirgens Hābermāss un Mišels Fuko [atsauce 05.10.2010.]. Pieejams:
http://szf.lu.lv/files/petnieciba/Alternativa/1_numurs_2009/Grumolte_final.pdf
10. Meļķis E. Tiesību normu interpretācijas metodes. Rīga:Latvijas universitāte, 1996., 36lpp.
11. Meļķis E. Juridisko jēdzienu un normu abstraktums kā tiesību sistēmu vienojošs elements, Rakstu krājums Mūsdienu tiesību teorijas atziņas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999.
12. Meļķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 1999.,
13. Meļķis E. Likuma burts, likuma gars, Satversmes tiesa. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 22.maijā, nr.125.
14. Merimā M. Civilprocesa attīstība Igaunijas Republikā. 2010.gada 27.septembrī, Jurista vārds [atsauce 30.09.2010.]. Pieejams:
<http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=176063>
15. Neimanis J. Tiesību tālākveidošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006.,19.lpp.

16. Laviņš A. Intervija par „Tiesneša atsevišķās domas regulējumu civilprocesā”. 2010.gada 14.oktobrī [nepublicēts materiāls].
17. Osipova S., Strupiņš A., Rieba A. Pētījums „Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves”. 2010.gada 9.marts, Jurista vārds, nr.10 (605).
18. Paporinskis M. Kononovs pret Latviju [atsauce 03.10.2010.]. Pieejams: <http://www.politika.lv/temas/cilvektiesibas/16750/>
19. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 174.lpp.
20. Repšs A. Vai tiesā var atrast taisnību?[atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.sorainen.com/index.php?id=10880> 11.02.2010.
21. Aut. Izd. Rīgas Metropolijas kūrīja. 1998.,131 lpp
22. Jakubaņecs V. Tiesību jēdziens, struktūra un formas.Rīga : P&Ko, 1997., 67lpp.
23. Jonikāns V. Izmaiņas tiesas darbu reglamentējošās tiesību normās. 2008.gada 1.jūlijā. Jurista Vārds, nr. 24(529).
24. Krastiņš I. Tiesību doktrīnas. Rīga: Latvijas Universitāte, 1997., 57lpp.
25. Krastiņš I. Apcerējums: tiesību būtība un forma. Rīga: Latvijas universitāte, 1998., 55lpp.
26. Kūtris G. Intervija „Jurists, kurš uzticīgs likumam un gladiolām”. 2007.gada 11.oktobrī. Jurista Vārds, nr. 37(490).
27. Latviešu literārās valodas vārdnīca [atsauce 30.09.2010.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/llvv/>
28. Tiesnešu un advokātu ētika, uzvedība un atbildība. 2006.gada 4.jūlijā. Jurista Vārds, nr.26 (429).
29. Tiesnesis drīkst kritizēt. 2008.gada 29.jūlijā. Jurista Vārds, nr. 28(533).
30. Tieslietu ministrijas, 2010.gada 10.novembra, Atbildes vēstule Zanei Meiersonei [nepublicēts materiāls].
31. Ose L. Tiesnesis ar mugurkaulu: fakti un viedokļi par tiesneša tēlu [atsauce 28.10.2010.]. Pieejams: <http://www.dialogi.lv/article.php?id=2526&t=1&rub=0>
32. Valters P. Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. Rīga: SIA Divergens, 2000.
33. Valsts valodas aģentūra 2003-2008. Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/mlvv/>
34. Viķe-Freiberga V. uzruna konferencē „Tiesu ētika, reforma un atklātums” 2007. gada 2. jūlijā Latvijas Universitātē. [atsauce 01.10.2010.]. Pieejams:

http://www.president.lv/pk/preview/?module=print_content&module_name=content&art_id=11257&lng=de

35. Alexy R., Dreier R. Precedent in the Federal Republic of Germany. Singapore, Sydney: Dartmouth Publishing Company Ltd, 1997., p. 17–64.
36. Hegel G.W.F. Elements of the Philosophy of Right. Wood A.W. (ed.), translated by Nisbet H.B. New York: Cambridge University Press, 1991.
37. СУДЕБНАЯ ВЕТВЬ ВЛАСТИ ТОЛКОВАНИЕ КОНСТИТУЦИИ. [atsauce 21.10.2010.]. Pieejams: <http://www.infousa.ru/government/ch5.htm>
38. Laffranque J. Dissenting Opinion in the European Court of Justice —Estonia's Possible Contribution to the Democratisation of the European Union Judicial System [atsauce 25.10.2010.]. Pieejams: http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2004_1_14.pdf
39. The American Journal of Comparative Law [atsauce 14.11.2010.]. Pieejams: <http://www.jstor.org/pss/837893>
40. US Government guide: dissenting opinion [atsauce 18.10.2010.]. Pieejams: <http://www.answers.com/topic/dissenting-opinion>

Normatīvie akti

1. Līguma par Eiropas savienību un Eiropas kopienas dibināšanas līguma konsolidētās versijas [atsauce 15.11.2010.]. Pieejams: <http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/ce32120061229lv00010331.pdf>
2. Latvijas Republikas Satversme: LR likums [atsauce 05.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57980>
3. LR Satversmes tiesas likums [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=63354>
4. Constitution of the Republic of Estonia [atsauce 30.09.2010.]. Pieejams: <http://www.president.ee/en/estonia/constitution.php>
5. Civilprocesa likums: LR likums [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50500>
6. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
7. LR Satversmes tiesas reglaments [atsauce 04.10.2010.]. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=10>

8. MK 2009. gada 10. februāra noteikumi Nr. 123 „Noteikumi par tiesu informācijas publicēšanu mājas lapā internetā un tiesu nolēmumu apstrādi pirms to izsniegšanas” [atsauce 10.10.2010.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=187832&from=off>
9. Eiropas harta ” Par tiesneša statusu” [atsauce 01.10.2010.]. Pieejams: <http://www.ltb.lv>
10. Eiropas Padomes Ministru Komitejas 1994.g.13.oktobra Rekomendācija Nr.R (94)12 “Par tiesnešu neatkarību,efektivitāti un uzdevumu” [atsauce 01.10.2010.]. Pieejams: <http://www.ttc.lv>

Juridiskās prakses materiāli

1. Par likuma "Par tiesu varu" pārejas noteikumu 7.punkta otrā teikuma un 17.punkta (2008.gada 14.novembra likuma redakcijā) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 83. un 107.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums Rīgā 2010.gada 18.janvārī lietā Nr.2009-11-01.
2. Atvērtās Sabiedrības institūts. Pirmsiestāšanās procesa ES monitorings: Tiesu kapacitāte: ziņojums: Latvija. 2002., 64lpp.
3. Kaminska G. Stratēģija tiesnešu atlasei, apstiprināšanai amatā un kvalifikācijas klašu piešķiršanai [atsauce 28.10.2010.]. Pieejams: www.tm.gov.lv/lv/documents/projekti/1120_HR2_6.doc
4. LR AT Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 26.maija LĒMUMS Lietā Nr. SKC – 852 [atsauce 27.10.2010.]. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department1/2010/>
5. Tiesnešu ētikas komisijas lēmums [atsauce 02.10.2010.]. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/Ētikas_komisijas_lēmumi/etikas_komisijas_atzinums_12.06.09.pdf
6. Miholapa pret Latviju. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Strasbūra. 2007.gada 31.maijā [atsauce 03.10.2010.]. Pieejams: <http://www.coe.lv/ect.php?id=18>

PIELIKUMI

**Jautājumi intervijai 2010.gada 14.oktobrī ar AT senatoru Laviņu A. Intervē
Zane Meiersone.**

1. Vai uzskatāt, ka šī norma ir nepieciešama
2. Kāds ir normas pieņemšanas mērķis, nolūks,
3. Vai ir vēsturiskie nosacījumi, kādēļ norma tika pieņemta.
4. Kāda normai ir nozīme tiesību nozarē
5. Kāds ir viedoklis par tās piemērošanas praksi, kāpēc netika izmantots šis regulējums
6. Kā jūs vērtējat tās izpausmi salīdzinot ar Satversmes tiesas tiesnešu atsevišķo domu regulējumu
7. Vai tā nav pretrunā ar kādu no tiesību principiem
8. Vai norma ir traktējama kā juridiski ētiska
9. Vai tiesneses Čepānes domas (viedoklis portālā Delfi) par Brīvības ielas lietas nolēmumu ir vērtējamas kā ētiskas.
10. Vai uzskatāt, ka atsevišķo domu izteikšana ietekmē judikatūras attīstību
11. Vai tiesu kapacitāte ir attīstošs faktors tiesnešu atsevišķās domas izpausmei
12. Cik pēc Jūsu domām varbūt neatkarīgi un taisnīgi tiesneši un to nolēmumi
13. Vai atsevišķās domas ir taisnīgas vai drīzāk neatkarīgas
14. Vai atsevišķās domas izteikšana ir rādītājs tiesneša kompetencei un atbildībai
15. Vai atsevišķās domas regulējums ir efektīvs instruments
16. Vai juridiskās izglītības līmenim vai pieredzei ir noteicošā loma tiesneša domu izpausmei
17. Kā Jūs uzskatāt kāda ir sabiedrības attieksme kopumā pret šādu soli
18. Vai apelācijas instancei vajadzētu piešķirt šādas tiesības, līdz ar to grozīt CPL
19. Vai varat salīdzināt šo civilprocesa regulējumu ar Igauniju, Lietuvu vai kādu citu ES valsti.
20. Vai ir kas pārņemams no šo valstu prakses analizējamā normas regulējumā/piemērošanā
21. Kāda bija Jūsu motivācija izmantot šo civilprocesa regulējumu
22. Kad Jums tapa skaidrs, kad pievienosiet nolēmumam savas atsevišķās domas
23. Vai varat aprakstīt procesu kā šis lēmums tapa līdz tika publicēts
24. Vai uzskatāt, ka esat ar to sasniedzis sev vēlamo rezultātu

25. Vai esat saņēmis kādas atsauksmes/vērtējumu par to. Kā Jūs pret to attiecaties.
26. Kā Jūs prognozējat vai lietas jaunajā nolēmumā tiks vērtētas Jūsu atsevišķās domas kā judikatūras sastāvdaļa
27. Kā Jūs vērtējat vai likuma tulkojums vai likuma piemērošana ir būtiskākais iemesls, lai tiesnesis nolemtu paust atsevišķās domas
28. Vai Jūs izteiktu atsevišķās domas, ja iemesls būtu novatoriskas idejas
29. Kā Jūs izprotat pamatotu iemeslu kā vērā ņemamas iebildes
30. Vai uzskatāt, ka šis regulējums arī skaidrojams kā tiesības publiskot savu viedokli
31. Kā Jūs prognozējat šī regulējuma tendences nākotnē
32. Vai uzskatāt, ka ir kādas problēmas šī regulējuma formulējumā vai piemērošanā.
33. Vai saskārāties ar kādām problēmām izpaužot savas atsevišķās domas.

No: TM kanceleja [TM.kanceleja@TM.GOV.LV]
Nosūtīts: trešdiena, 10. nov. 2010. gada 12:04
Kam: zane.meiersone@inbox.lv
Tēma: Atbilde uz elektronisko iesniegumu

Tieslietu ministrijā 2010. gada 18. oktobrī ir saņemta Jūsu 2010. gada 15. oktobra elektroniskā vēstule, kurā lūdzat sniegt informāciju par Civilprocesa likuma 472. panta piektās daļas ieviešanas nepieciešamajiem aspektiem.

Atbildot uz jautājumu, vai būtu iespējams iepazīties ar Civilprocesa likuma 2009. gada 5. februāra grozījumu, kas stājās spēkā 2009. gada 1. martā, sākotnējo projektu vai kādu dokumentu, kur būtu atspoguļotas notikušās darba grupas diskusijas, informējam, ka priekšlikums papildināt Civilprocesa likuma 472. pantu ar piekto daļu, proti, regulējumu par tiesneša atsevišķo domu izteikšanu, tika izskatīts ar tieslietu ministra 2008. gada 16. septembra rīkojumu Nr. 1-1/448 izveidotās pastāvīgās darba grupas Civilprocesa likuma grozījumu izstrādei 2008. gada 25. septembra un 2008. gada 9. oktobra darba grupas sēdēs. Minētās darba grupas locekļi pauda konceptuālu atbalstu attiecīgas normas iekļaušanai Civilprocesa likumā – Civilprocesa likuma 472. pantā, normas nepieciešamību pamatojot ar to, ka tiesu praksē var būt gadījumi, kad vairākuma senatoru viedoklis nav pareizākais, tādējādi senatora, kuram, lietu izskatot Augstākās tiesas Senāta paplašinātajā sastāvā, bijis atšķirīgs viedoklis par likuma tulkojumu vai likuma piemērošanu, atsevišķās domas ļautu kritiski spriest par pieņemto tiesas nolēmumu un to, cik droši tajā izteiktās atziņas var turpmāk piemērot tiesu praksē. Tā ir svarīga bāze juridiskās domas tālākai attīstībai un var noderēt citu lietu izskatīšanā.

Vienlaikus informējam, ka Civilprocesa likuma grozījumu darba grupas sēžu protokoli ir Tieslietu ministrijas iekšējā lietošanā izmantojami dokumenti un nav paredzēta to publiskošana.

Ar cieņu,
Tieslietu ministrija

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs „Tiesneša atsevišķās domas regulējums civilprocesā” izstrādās LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Zane Meiersone

29.11.2010.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Mag.iur. Mārcis Krūmiņš

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē